

Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg?

Monitor van de
inzet periode
1 februari 2019 -
1 februari 2020

Bas Mali

Juni 2020

© Politieacademie, Apeldoorn

Inleiding

Van 1 februari 2017 tot 1 februari 2018 is een pilot met de inzet van stroomstootwapens binnen de Nederlandse basispolitiezorg uitgevoerd en vervolgens geëvalueerd.¹ De toestemming voor de beproeving van het stroomstootwapen in de basispolitiezorg liep na deze pilot door tot 1 februari 2019. Deze toestemming gold voor de basisteams Amersfoort en Zwolle, alsmede voor het team surveillancehonden (TSH) van eenheid Rotterdam. Het gebruik van het stroomstootwapen in deze tweede periode is gemonitord.²

Naar aanleiding van het evaluatieonderzoek heeft de politie na de zomer van 2018 deze pilotteams verzocht om alvast overeenkomstig de striktere geweldinstructie voor het stroomstootwapen te gaan handelen. Meer concreet ging het om de beperking van het gebruik van de schokmodus tot situaties waarin direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel moet worden afgewend. Daarnaast werd gewaarschuwd voor de stroomduur³ en de inzet tegen personen die fysiek onder controle zijn. De monitor van het gebruik van het stroomstootwapen door deze drie pilotteams in de periode februari 2018 tot februari 2019, liet zien dat het gebruik van de schokmodus na september 2018 sterk is afgenomen en dat na september 2018 het gebruik tegen personen die al waren geboeid of zich in een gesloten ruimte bevonden niet meer plaatsvond.

In afwachting van een definitief besluit over de invoering van het stroomstootwapen in de basispolitiezorg is op 30 januari 2019 toestemming verleend om het beproeven van een stroomstootwapen, merk Taser, type X2, in de basispolitiezorg met een nieuwe periode te verlengen. Deze verlenging geldt tot aan het moment waarop het definitieve besluit is genomen, doch uiterlijk tot 1 januari 2021.

Bij deze toestemming is als voorwaarde gesteld dat bij het gebruik van het stroomstootwapen de “vernieuwde tijdelijke geweldsinstructie toepassing stroomstootwapen” (bijlage 1) in acht wordt gehouden. Daarnaast dient de Motie Ellemeet, die inhoudt dat het stroomstootwapen niet wordt ingezet binnen GGZ-instellingen, onverkort te worden uitgevoerd. Hierbij worden instellingen met een Bopz-aanmerking als een GGZ-instelling in de zin van de Motie Ellemeet aangemerkt.⁴ Verder is als voorwaarde gesteld dat de melding van het gebruik van het stroomstootwapen aan de politieacademie en de dataverzameling en -analyse door de politieacademie blijft plaatsvinden. Dit rapport, waarin verslag wordt gedaan van het gebruik van het stroomstootwapen in het eerste jaar van deze nieuwe periode, volgt uit deze laatste voorwaarde.

In het eerste jaar van deze nieuwe periode, op 15 november 2019, is door de Minister van Justitie en Veiligheid definitief besloten het stroomstootwapen in te voeren.⁵ Ten aanzien van Motie Ellemeet wordt hierbij melding gemaakt van een nieuw handelingskader voor het

¹ Adang, O., Mali, B., & Vermeulen, K. (2018). *Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Evaluatie van de pilot*. Apeldoorn: Politieacademie.

² Mali, B. (2019). *Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Monitor van de inzet periode 1 februari 2018 – 1 februari 2019*. Apeldoorn: Politieacademie.

³ Niet langer dan strikt noodzakelijk: dit blijft een overweging die in elke afzonderlijke praktijksituatie zal moeten worden gemaakt. Van belang is dat langer gebruik (meer dan 3 maal 5 seconden stroom) het risico op ernstige gevolgen voor betrokkene verhoogt.

⁴ Op grond van de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet bopz) mogen onvrijwillige opnemingen alleen plaatsvinden in afdelingen en/of locaties van instellingen die zijn aangemerkt als psychiatrisch ziekenhuis, als verpleeginrichting of als zwakzinnigeninrichting door de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

⁵ Grapperhaus, F. (2019, 15 november). *Stroomstootwapen*. [kst-29628-916].

<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29628-916.html>

optreden van de politie in de GGZ.^{6/7} Voorwaarde voor het besluit is dat deze afspraken worden opgenomen in een aanvulling op het reeds bestaande convenant tussen de politie en de GGZ, hetgeen plaatsvond op 4 december 2019.⁸ Een van de afspraken houdt in dat de politie op basis van het handelingskader van de ambtsinstructie en afhankelijk van de situatie, zelf bepaalt welke geweldsmiddelen, waaronder ook het stroomstootwapen, worden ingezet. Gezien het decentrale GGZ-stelsel zal op basis van de handreiking dit door GGZ-instellingen en de politie lokaal worden doorgenomen en bekrachtigd. Na deze lokale bekrachtiging is de inzet van het stroomstootwapen door de basispolitiezorg weer toegestaan in GGZ-instellingen.

Verkorte uitvoering meldingsformulieren

In het najaar van 2018 ontstond het vermoeden dat de meldingsdiscipline verminderde, met name waar het gaat om gevallen waarbij alleen bedreigd is met het stroomstootwapen. Hierdoor zou sprake kunnen zijn van vertekening van de cijfers met betrekking tot inzet en dreigen. Om het meldingsproces te vergemakkelijken is besloten tot een verkorte uitvoering van het oorspronkelijke meldingsformulier. Hierbij is voor ogen gehouden dat cijfermatige vergelijking van de gehandhaafde onderdelen mogelijk moest zijn. De verkorte uitvoering van de meldingsformulieren (bijlage 2) is per 1 februari 2019 ingevoerd.

Leeswijzer

Vorm en structuur van dit rapport zijn grotendeels identiek aan de voorgaande monitoren van de inzet van het stroomstootwapen⁹, ten behoeve van een makkelijke vergelijking met voorgaande bevindingen. Vanwege de verkorte uitvoering van de meldingsformulieren zal ook de beschrijving van de diverse onderdelen korter zijn. Achtereenvolgens wordt beschreven het soort gebruik, de ontwikkeling van het gebruik gedurende deze derde periode¹⁰ en wordt nader ingegaan op het afvuren, het gebruik van de schokmodus en de stroomduur. Dit laatste aan de hand van de logdata, geregistreerd door de stroomstootwapens zelf. Vervolgens wordt de uitwerking van dit gebruik beschreven, de doelpersonen tegen wie het stroomstootwapen is ingezet, de omstandigheden waaronder dit plaatsvond en de inzet van het stroomstootwapen in relatie tot de inzetcriteria.

Na de beschrijving van het gebruik van het stroomstootwapen in deze derde periode volgt een vergelijking op hoofdlijnen met de bevindingen ten aanzien van het gebruik het jaar ervoor. Het rapport wordt afgesloten met enkele aandachtspunten en een tweetal bijlagen.

⁶ GGZ Nederland & Politie. (2019, 4 december). *(Gewelds)incidenten bij behandelingsituaties. Handreiking tot samenwerking tussen GGZ en Politie*. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-917652>

⁷ Dit handelingskader richt zich vooral op afstemming tussen de ter plaatse gekomen politie en het behandelend personeel van de soort inzet die is gewenst in combinatie met het behandelingsplan van de patiënt. Op deze manier kan meer rekening worden gehouden met eventuele effecten van het toegepaste geweld op de doelpersoon.

⁸ Grapperhaus, F. (2019, 18 december). *Handreiking tussen politie en GGZ bij (gewelds)incidenten bij behandelingsituaties*. [kst-29628-932]. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29628-932>

⁹ Mali, B. (2019). *Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Monitor van de inzet periode 1 februari 2018 – 1 februari 2019*. Apeldoorn: Politieacademie.

Mali, B. (2019). *Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Monitor van de inzet periode 1 februari 2019 – 1 augustus 2019*. Apeldoorn: Politieacademie.

¹⁰ Eerste periode: 1 februari 2017 – 1 februari 2018 (pilot), tweede periode: 1 februari 2018 – 1 februari 2019.

Gebruik stroomstootwapen van 1 februari 2019 tot 1 februari 2020

Tijdens deze derde periode is van de drie pilotteams informatie verkregen over in totaal 177 inzetten met het stroomstootwapen, die handelden over 162 verschillende situaties gedurende februari 2019 tot februari 2020.¹¹ In totaal hebben in deze derde periode 86 gecertificeerde agenten het stroomstootwapen een of meer keer ingezet.¹²

Soort gebruik

In deze monitor onderscheiden we acht afzonderlijke soorten gebruik van het stroomstootwapen: verbaal aankondigen, trekken, richten, ‘knetteren’, 1^e keer afvuren, 2^e keer afvuren, toedienen van extra stroomstoten na het afvuren en het toedienen van een stroomstoot direct op het lichaam met de schokmodus (‘stun mode’). Op het meldingsformulier dient men bij elke gebruiksmogelijkheid aan te geven of deze wel of niet gebruikt is. Al met al zijn zodoende diverse combinaties van gebruik mogelijk. Tabel 1 geeft weer hoe vaak elk afzonderlijke mogelijkheid van het stroomstootwapen is gebruikt.

Tabel 1: Varianten gebruik stroomstootwapen over alle inzetten (N = 177). NB: per inzet kunnen dus meerdere varianten gebruikt worden

Variant	Totaal
Gebruik: verbaal aangekondigd	126
Gebruik: uit holster getrokken	158
Gebruik: gericht op persoon	154
Gebruik: arcingfunctie gebruikt (‘knetteren’)	11
Gebruik: stroomstootwapen 1 ^e keer afgevuurd	62
Gebruik: stroomstootwapen 2 ^e keer afgevuurd	18
Gebruik: toedienen stroomstoten na afvuren	18
Gebruik: toedienen stroomstoot met de schokmodus	4

Uit deze tabel blijkt onder meer dat in deze derde periode vier keer een stroomstoot direct op het lichaam is toegediend met de schokmodus. Verder is het stroomstootwapen 62 keer afgevuurd, waarvan in 18 gevallen ook nog een tweede keer. Of daaraan voorafgaand in alle gevallen ook gedreigd is of hoe vaak daarbij ook nog stroomstoten zijn toegediend met de ‘arc-knop’ is hieruit echter niet op te maken. Om zicht te krijgen op deze combinaties van gebruiksmogelijkheden is tabel 2 opgesteld. Ten behoeve van het overzicht onderscheiden we hierbij meerdere soorten (gecombineerd) gebruik van het stroomstootwapen: dreigen (verbaal aankondigen, trekken, richten en/of ‘knetteren’), een of twee keer afvuren, zonder en met toediening van extra stroomstoten met de arc-knop en gebruik van de schokmodus (het toedienen van een stroomstoot direct op het lichaam). Tevens maken we hierbij onderscheid tussen de basisteams en het team surveillancehonden.¹³

¹¹ Tien keer betrof dit een situatie waarin twee agenten hun stroomstootwapen gebruikten, waarvan acht keer alleen dreigend. Een keer vuurde een van de agenten twee keer zijn stroomstootwapen af, omdat de eerste keer de pijltjes de doelpersoon misten. En een keer vuurden beide agenten hun stroomstootwapen af, waarvan een van hen twee keer. Dit betrof een verwarde en agressieve man, mogelijk suïcidaal, die bij het zien van de agenten zichzelf in zijn nek begon te steken met wat later bleek een sleutel. Een keer betrof dit een situatie waarin drie agenten hun stroomstootwapen gebruikten, waarbij een van de agenten het stroomstootwapen een keer afvuurde. Een keer betrof dit een situatie waarin vier agenten hun stroomstootwapen gebruikten (zie verder box 1).

¹² Basisteam Amersfoort: 28 agenten, Basisteam Zwolle: 34 agenten en TSH Rotterdam: 35 agenten.

¹³ De hondengeleiders hebben 1,7 keer vaker het stroomstootwapen ingezet dan de agenten van beide basisteams gezamenlijk. In tegenstelling tot de agenten van de basisteams worden de hondengeleiders binnen de gehele eenheid ingezet, waarbij zij vooral rijden op meldingen met een verhoogd risico op geweld. Vergeleken met beide basisteams gezamenlijk werden in 2019 in eenheid Rotterdam ruim zeven keer meer meldingen (waarvan ruim vijf keer meer noodhulp) en ruim vijf keer meer incidenten geregistreerd. Dit betreft voor alle duidelijkheid dus alle meldingen voor politieassistentie (dus niet de meldingen inzet stroomstootwapen).

Tabel 2: Gecombineerde mogelijkheden gebruik stroomstootwapen naar basisteam en TSH

Gebruik	Basisteams		Hondengeleiders		Totaal	
Alleen dreigen	47	71,2%	65	58,6%	112	63,3%
Dreigen + 1x afvuren	11	16,7%	20	18,0%	31	17,5%
Dreigen + 1x afvuren + extra stroomstoot	1	1,5%	9	8,1%	10	5,6%
Dreigen + 2x afvuren	5	7,6%	3	2,7%	8	4,5%
Dreigen + 2x afvuren + extra stroomstoot	0	0,0%	7	6,3%	7	4,0%
Direct 1x afvuren	1	1,5%	2	1,8%	3	1,7%
Direct 2x afvuren	1	1,5%	0	0,0%	1	0,6%
Direct 2x afvuren + extra stroomstoot	0	0,0%	1	0,9%	1	0,6%
Dreigen + 2x afvuren + schokmodus	0	0,0%	1	0,9%	1	0,6%
Dreigen + schokmodus	0	0,0%	3	2,7%	3	1,7%
Totaal	66	100%	111	100%	177	100%

In de meeste gevallen (63%) is het stroomstootwapen dus *alleen* dreigend gebruikt. Vijf keer is direct daadwerkelijk stroom ingezet, dus *zonder* dreiging vooraf.¹⁴ In bijna 37% van alle inzetten is daarmee daadwerkelijke stroom ingezet tegen een doelpersoon, waarbij in ruim de helft van de gevallen dit beperkt bleef tot het een keer afvuren van de pijltjes. Vier keer is het stroomstootwapen in de schokmodus gebruikt. In de monitor over de tweede periode (februari 2018 tot februari 2019) bleek al een sterke afname van het gebruik van de schokmodus na augustus 2018, vooruitlopend op de aangekondigde aanscherping van de inzetcriteria.¹⁵

Box 1: inzet stroomstootwapen door vier agenten¹⁶

Deze casus begon met een melding van een vervelende man in de trein die tevens zwart rijdt. Nadat de trein op het station aankomt, wordt deze man opgewacht door twee politievrijwilligers waarvan één bewapend met het dienstvuurwapen. De man wilt niet meewerken met de politie en na enig trekken en duwen trekt hij een groot mes en begint daarmee te zwaaien. Inmiddels is ook assistentie ter plaatse gekomen van twee agenten die beschikken over het stroomstootwapen. Na herhaaldelijk waarschuwen dat de man het mes moet laten vallen is het stroomstootwapen op de man afgevuurd. Hierdoor komt de man ten val, maar voordat hij geboeid kan worden staat hij weer op en rent, zwaaiend met het mes, recht op de bewapende politievrijwilliger af. Deze trekt daarop zijn vuurwapen en richt op de benen van de man, maar ziet tijdig in een ooghoek een agent met getrokken stroomstootwapen aan komen lopen, waarop hij zijn vuurwapen weer bergt. Vervolgens rent de man de trein weer in, achtervolgd door agenten.

Inmiddels zijn nog twee agenten uit de noodhulp ter plaatse gekomen en heeft de achtervolging zich verplaatst naar het spoor. Tijdens deze achtervolging vuurt een van de agenten twee keer het stroomstootwapen af, echter zonder effect. Daarna vuurt ook een andere agent twee keer het stroomstootwapen af, eveneens zonder effect. Vanwege de lastige omstandigheden (rennend op het spoor), de afstand ten opzichte van de man en de meerdere lagen kleding die de man droeg, troffen de pijltjes niet in alle gevallen doel of vielen de pijltjes uit de kleding. De man rent vervolgens op twee agenten af die zich tactisch op het spoor hebben opgesteld en vuren bij benadering van de man, van relatief dichtbij, hun stroomstootwapen af. Ditmaal gaat de man wel neer en kan de situatie direct onder controle worden gebracht.

In deze casus werd door vier agenten zeven keer het stroomstootwapen afgevuurd, waarbij in totaal dus 35 seconden stroom werd afgegeven. Niet duidelijk is hoeveel seconden stroom de man hiervan daadwerkelijk heeft ontvangen, maar zeer waarschijnlijk niet meer dan twee of drie keer vijf seconden. Naderhand is de man nagekeken door een GGD-arts. Deze heeft de man beoordeeld, waaruit bleek dat de man nagenoeg geen letsel

¹⁴ Drie keer wordt direct één keer het stroomstootwapen afgevuurd. Een keer betrof het een agressieve hond die de diensthond aanviel, een keer betrof het een verwarde en agressieve man, mogelijk suïcidaal, die bij het zien van de agenten zichzelf in zijn nek begon te steken met wat later bleek een sleutel en een keer betrof het een man met een mes die niet aanspreekbaar was. Twee keer werd direct twee keer het stroomstootwapen afgevuurd. In een geval betrof het een man in psychose, erg agressief, die een einde aan zijn leven wilde maken door middel van 'suicide by cop'. Bij aanspreken viel hij de agenten direct aan. Het andere geval betrof de casus waarbij door vier agenten het stroomstootwapen werd ingezet (zie box 1). Een van hen vuurde tijdens de achtervolging op het spoor twee keer het stroomstootwapen af zonder voorafgaand dreigen.

¹⁵ Er werden toen in totaal 32 gevallen gemeld waarbij (ook) direct op het lichaam stroom was toegediend met de schokmodus.

¹⁶ Bij alle casusbeschrijvingen geldt dat deze niet zelfstandig onderzocht zijn, maar dat het gaat om beschrijvingen gegeven door de betrokken politiemensen.

had, anders dan drie kleine penetratiewondjes van pijltjes in zijn torso. Verdere behandeling van een arts was derhalve niet nodig.

Ontwikkeling van het gebruik

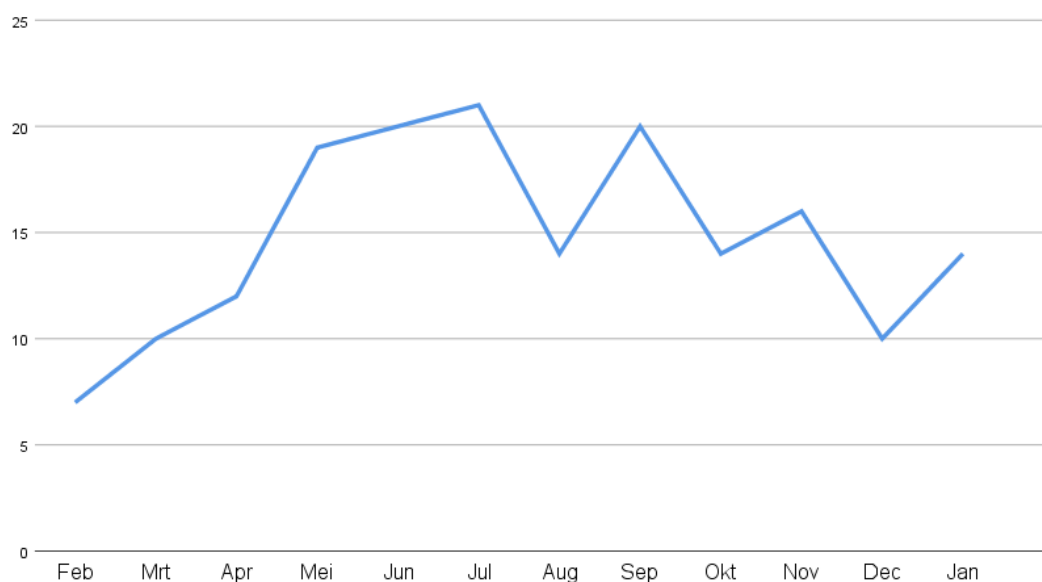
In vervolg op tabel 2 is hieronder de ontwikkeling van het gebruik van het stroomstootwapen gedurende deze derde periode in beeld gebracht. Hierbij wordt het gebruik uitgesplitst naar de maand waarin dit plaatsvond, waarbij we twee soorten van gebruik onderscheiden: zonder stroom (alleen dreigen) en met stroom (één of twee keer afvuren, toedienen extra stroomstoten met de arc-knop, gebruik schokmodus). Het resultaat staat in tabel 3.

Tabel 3: Alleen dreigen versus afvuren naar maand

Maand	Zonder stroom		Met stroom	
	Aantal	%	Aantal	%
Februari 2019	6	85,7	1	14,3
Maart 2019	7	70,0	3	30,0
April 2019	8	66,7	4	33,3
Mei 2019	11	57,9	8	42,1
Juni 2019	14	70,0	6	30,0
Juli 2019	13	61,9	8	38,1
Augustus 2019	11	78,6	3	21,4
September 2019	10	50,0	10	50,0
Oktober 2019	9	64,3	5	35,7
November 2019	8	50,0	8	50,0
December 2019	7	70,0	3	30,0
Januari 2020	8	57,1	6	42,9
Totaal	112	63,3	65	36,7

De verhouding tussen zonder en met stroom per maand varieert niet significant.¹⁷ Het merendeel van de inzetten vond plaats in de zomermaanden van deze derde periode.

Figuur 1: Inzet stroomstootwapen naar maand

Hieronder wordt nader ingegaan op het daadwerkelijk inzetten van stroom tegen een persoon.

¹⁷ Chi² = 6,981; p=.801

Afvuren

In 58 verschillende situaties zijn de pijltjes van het stroomstootwapen 62 keer afgevuurd, waarvan in vijf gevallen zonder dreiging vooraf.¹⁴ Na het afvuren van de pijltjes is 18 keer een of meerdere extra stroomstoten toegediend (gemiddeld 1,9 extra stroomstoten).¹⁸ Het kwam niet voor dat na het afvuren van de pijltjes, waarbij slechts één pijltje het lichaam van de doelpersoon raakte, de ‘stun mode’ werd gebruikt om de stroomkring rond te maken.¹⁹

Het stroomstootwapen in deze derde periode is een *tweeschots* stroomstootwapen. Het is dus mogelijk een tweede keer pijltjes af te vuren, wanneer bij de eerste keer afvuren de pijltjes doel of uitwerking missen. In 18 situaties, ruim eenderde van de situaties waarbij de pijltjes werden afgevuurd, werd het stroomstootwapen nog een tweede keer afgevuurd. Een van deze situaties betrof de situatie waarin vier agenten hun stroomstootwapen gebruikten, waarbij drie van hen het stroomstootwapen twee keer afvuurden. In vijf andere situaties mislukte de eerste keer afvuren omdat een of beide pijltjes doel miste en een keer ketste een pijltje af op de werkkleding van de doelpersoon. De overige negen situaties kenmerken zich door een agressieve, niet aanspreekbaar doelpersoon, verward of in psychose, gewapend met mes of hamer en mogelijk suïcidaal, die slechts moeizaam onder controle gebracht kon worden.

In onderstaand schema worden alle inzetten waarbij het stroomstootwapen is afgevuurd nader uiteengezet voor wat betreft het wel of niet toedienen van extra stroom na het eerste schot, het wel of niet afvuren van een tweede schot, het wel of niet toedienen van extra stroom na het tweede schot en het al dan niet daarbij gebruiken van de schokmodus.²⁰ In zeker twee gevallen heeft het stroomstootwapen technisch niet naar behoren gefunctioneerd tijdens een inzet.²¹ Volgens gegevens van het team Politie-Uitrusting was er in deze derde periode sprake van acht storingen tijdens een dienst, waarvan vijf keer een niet zichtbaar display.²²

Figuur 2: Schema inzetvolgorde na afvuren (N = 62)

1° keer afvuren?	Extra stroomstoot?	2° keer afvuren?	Extra stroomstoot?	Gebruik schokmodus?	
Ja: 62 keer	Ja: 11 keer	Ja: 1 keer			
		Nee: 10 keer			
	Nee: 51 keer	Ja: 17 keer	Ja: 7 keer		
					Ja: 1 keer
		Nee: 34 keer			

¹⁸ In 15 van de 18 gevallen betrof het een doelpersoon die onder invloed was van alcohol en/of drugs, of zich in een psychisch labiele toestand bevond.

¹⁹ Omdat het effect daarvan ook een tijdelijke verlamming is, wordt dergelijk gebruik geschaard onder de schietmodus.

²⁰ Van de vier keer dat een stroomstoot direct op het lichaam is toegediend met de schokmodus, ging dit een keer gepaard in combinatie met het afvuren van het stroomstootwapen. In dit geval ging het om een doelpersoon met IBS (inbewaringstelling: een spoedmaatregel voor een gedwongen opname in een zorginstelling) die had aangegeven zichzelf, vrouw en kind dood te maken en de agenten aanviel. Bij het onder controle krijgen van deze doelpersoon ging abusievelijk het tweede schot twee seconden na het eerste schot af, waarbij de pijltjes de doelpersoon misten.

²¹ In een geval ontstond een worsteling met een verdachte die wilde vluchten. Toen de agent het stroomstootwapen wilde gebruiken stoorde deze diverse malen, waarbij het wapen een keer werd afgevuurd zonder de verdachte te raken. Hierdoor wist de verdachte te ontkomen. In het andere geval was eveneens sprake van een vluchtende verdachte, waarbij tijdens de achtervolging te voet het stroomstootwapen werd ingezet, maar waarbij deze weigerde. Uiteindelijk werd de verdachte fysiek onder controle gebracht.

²² Een bescheiden aantal, gegeven dat deze stroomstootwapen gedurende ruim drie jaar voortdurend door agenten zijn gedragen. Op basis hiervan lijkt een afschrijvingsduur van vijf jaar aannemelijk, maar is dit volgens team Politie-Uitrusting met goed onderhoud en controle op te rekken naar zes tot zeven jaar.

Bij het afvuren van het eerste schot werd in vier gevallen de doelpersoon met beide pijltjes gemist en in zes gevallen door een van de pijltjes. Als de doelpersoon bij het eerste schot werd geraakt, was dit meestal aan de voorkant. Het eerste pijltje raakte hierbij een keer het gezicht²³, 32 keer de borst, drie keer de bovenarm, een keer de onderarm en drie keer onder de gordel. Het tweede pijltje raakte het lichaam lager: 16 keer onder de gordel waarvan een keer in de kruisstreek. 16 keer werd de doelpersoon bij het eerste schot aan de achterkant van het lichaam geraakt. Het eerste pijltje raakte hierbij 11 keer de rug, vier keer de bovenarm en een keer de nek. Het tweede pijltje raakte de doelpersoon hierbij acht keer de rug, twee keer onder de gordel en ketste een keer af. Twee keer is niet aangegeven op het meldingsformulier waar het eerste schot de doelpersoon raakte.²⁴

Bij het tweede schot werd de doelpersoon zeven keer in de borst en een keer in de bovenarm geraakt, waarbij het tweede pijltje het lichaam vijf keer onder de gordel raakte. Zeven keer werd de doelpersoon bij het tweede schot aan de achterkant van het lichaam geraakt. Het eerste pijltje raakte de doelpersoon zes keer in de rug en een keer in de bovenarm. Het tweede pijltje raakte de doelpersoon hierbij vier keer in de rug en twee keer onder de gordel. Een keer is niet aangegeven op het meldingsformulier waar het tweede schot de doelpersoon raakte.

Van de 18 inzetten waarbij het stroomstootwapen een tweede keer werd afgevuurd, misten twee keer een of beide pijltjes de doelpersoon.²⁵ Daarnaast was in twee situaties de uitwerking niet naar verwachting. Dit betrof in een geval de aanhouding van een vluchtende verdachte die via het dak naar de tuin van het naastgelegen perceel vluchtte. Op het moment dat hij een schutting wilde overklommen is het stroomstootwapen afgeschoten. Omdat de pijltjes de verdachte niet raakten is een tweede schot afgevuurd. Hierbij viel de verdachte aan de andere kant van de schutting naar beneden en braken vermoedelijk de draden. Hierdoor kon de verdachte zijn vlucht voortzetten.²⁶ In het andere geval betrof het de situatie waarbij door vier agenten het stroomstootwapen werd ingezet. Door drie agenten werd in deze situatie een tweede keer het stroomstootwapen afgevuurd. Ondanks dat de doelpersoon hierbij ook geraakt werd, kon deze pas na het zevende schot overmeesterd worden. Vermoedelijk bereikte de stroom hem niet door de meerdere lagen kleding die hij droeg (zie ook box 1).

Schokmodus

In vier gevallen is (ook) direct stroom toegediend op het lichaam met de schokmodus, waarbij in totaal negen stroomstoten zijn toegediend. In alle vier gevallen ging daar het dreigen met het stroomstootwapen aan vooraf. Een keer werd het toedienen van een stroomstoot via de schokmodus gecombineerd met het afvuren van het stroomstootwapen.

Conform de geweldinstructie mag de schokmodus alleen nog worden gebruikt ter afwendings van direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel.²⁷ In box 2 worden deze vier gevallen in chronologische volgorde nader uitgewerkt.

²³ Dit betrof een verdachte van bedreiging met een mes die flink drugs zou hebben gebruikt en mogelijk in een psychose zat. De verdachte bevond zich in de woonkamer op een bank en liet na aanroepen zijn handen niet zien. Na afvuren van de pijltjes kwam een pijltje in de lip van de verdachte. Dit pijltje hoefde naderhand niet verwijderd te worden, daar deze reeds was verdwenen. Wel had de verdachte een klein en licht bloedend wondje in zijn lip.

²⁴ Waarvan een keer de inzet op een dier.

²⁵ Dit betrof een keer het onder controle krijgen van een getrainde vechtsporter die niet mee wilde werken aan zijn verplichte opname en een keer het abusievelijk afschieten van het tweede schot bij het onder controle brengen van een doelpersoon met IBS.

²⁶ Naderhand werd de verdachte alsnog aangehouden. Op het bureau gaf de verdachte aan dat hij mogelijk een gebroken hand had. Later gaf een arts aan dat er een röntgenfoto van de hand gemaakt moest worden.

²⁷ Verder mag de schokmodus worden ingezet ter verdediging tegen of voor het onder controle brengen van agressieve dieren.

Box 2: toedienen van een stroomstoot direct op het lichaam met de schokmodus

28 augustus 2019:

Dit betrof een doelpersoon met IBS die had aangegeven zichzelf, vrouw en kind dood te maken. De doelpersoon was een forse man in goede lichamelijke conditie. In eerste instantie was hij aanspreekbaar, maar bij het naar buiten gaan viel hij een collega aan. Dit resulteerde in een gevecht tussen vier agenten en de man, waarbij de man zich niet leek af te laten stoppen door het tegen hem gerichte fysieke geweld. De hondengeleider heeft vervolgens met het stroomstootwapen een schot afgevuurd op de man, na twee seconden abusievelijk gevolgd door een tweede schot. Bij het eerste schot raakten beide pijltjes de doelpersoon in zijn borst, echter zonder het gewenste resultaat. Het tweede schot raakte een collega toen deze in de baan van het schot assisteerde. Daardoor was het niet mogelijk extra stroom toe te dienen via de pijltjes met de arc-knop. Onder het gewicht van de agenten kwam de man daarna ten val, maar lukte het nog niet de man te fixeren met handboeien. Hierop heeft de hondengeleider het stroomstootwapen in de schokmodus ingezet. Eerst op het bovenbeen en vervolgens op de zijkant van zijn romp. Bij de derde keer, tussen de schouderbladen, had dit voldoende effect om de man zijn verzet te laten staken.

20 november 2019:

Dit betrof een verwarde man die naar een GGZ-instelling was gebracht onder politiebegeleiding. Bij de beoordeling door de psychiater voor een IBS werd politieondersteuning gevraagd, omdat de man erg agressief was en een zeer bekwame Taekwondo beoefenaar. Er was in de instelling geen isoleercel beschikbaar en ook niet in andere GGZ-instellingen in de regio. De psychiater verzocht de politie de man in te sluiten in een politiecel in afwachting van een plek in een GGZ-instelling. Dit werd geweigerd; de politie was er ter voorkoming van onmiddellijk gevaar voor de veiligheid van de GGZ-medewerkers. Insluiten in een politiecel was alleen mogelijk als hij een strafbaar feit zou hebben gepleegd. Nadat de psychiater de man had medegedeeld dat voor hem een IBS was afgegeven escaleerde de situatie. Na het uiten van meerdere dreigementen door de man, ontstond er vervolgens een worsteling bij het aanhouden ter zake bedreiging. Ondanks meerdere waarschuwingen en pijnprikkels door fysiek geweld staakte de verdachte zijn verzet niet. Om het verzet van de verdachte te breken is het stroomstootwapen in de schokmodus ingezet, echter zonder resultaat. Uiteindelijk kon de verdachte, onder dreiging met het inzetten van de diensthond en met fysiek geweld, gefixeerd worden. Ook daarna bleef de verdachte zich fysiek verzetten en moest hij liggend op zijn buik, in bedwang gehouden door twee agenten, met de politiebus vervoerd worden naar het politiebureau.

1 januari 2020:

Dit betrof een verdachte die in het politiebureau in gevecht met vijf agenten zich dusdanig verzette dat het mogelijk gevaar opleverde voor de collega's. Omdat het afvuren van het stroomstootwapen niet mogelijk was, werd het stroomstootwapen kortstondig in de schokmodus ingezet om de verdachte tot kalmte te manen, wat het gewenste effect had.

9 januari 2020:

Dit betrof een aanhouding met vol continu zwaar verzet van een man die gesignaleerd stond en in hechtenis genomen moest worden. Na met veel moeite door vijf agenten met handboeien gefixeerd te zijn, werd de man per dienstauto overgebracht naar het politiebureau. Tijdens dit vervoer bleef de man zich zodanig verzetten dat deze door drie agenten onder controle gehouden moest worden. Bij het politiebureau aangekomen ging de man nog steeds vol in verzet, waardoor een aldaar aanwezige hondengeleider het stroomstootwapen in de schokmodus heeft ingezet met als gevolg dat het verzet werd gebroken.

Gegeven bovenstaande casus was de inzet van het stroomstootwapen bedoeld om verzet te breken en was dit twee keer wel en twee keer niet effectief. Bij de drie waarbij het stroomstootwapen niet werd afgevuurd, lijkt dit ingegeven te zijn door het risico collega's te raken die bezig waren de doelpersoon onder controle te krijgen. In een geval was de doelpersoon geboeid tijdens de inzet van het stroomstootwapen in de schokmodus.

Gemiddeld werden 2,3 stroomstoten toegediend bij het gebruik van de stun mode, met een gemiddelde stroomduur van 1,6 seconden per stroomstoot. Vijf stroomstoten werden achter op het lichaam geplaatst, vier stroomstoten op de borst.

Stroomduur

Van de 65 inzetten waarbij daadwerkelijk stroom is afgegeven aan een doelpersoon is aan de hand van de logdata nagegaan hoeveel seconden in totaal door het stroomstootwapen is afgegeven.²⁸ Dit betreft de som van een of twee keer afvuren plus de eventueel toegediende stroomstoten.²⁹

Het is goed te bedenken dat de stroomduur in de logdata het aantal seconden registreert dat het wapen stroom heeft afgegeven. Dat is niet per se gelijk aan de totale duur dat de getroffen doelpersoon ook daadwerkelijk stroom heeft ontvangen. Die duur zal minder zijn als pijltjes de doelpersoon niet (goed) treffen of wanneer om een andere reden de afgegeven stroom niet het lichaam van de doelpersoon bereikt. Bijvoorbeeld doordat de doelpersoon dikke of meerdere lagen kleding draagt, of doordat een of beide stroomdraadjes breken.

De stroomduur van deze 65 inzetten is zoals weergegeven in figuur 3 rechtsscheef verdeeld met een gemiddelde van 7,4 seconden per inzet (mediaan is 5 seconden). Bij vier individuele inzetten bedraagt de totale stroomduur meer dan de 15 seconden (i.c. 17, 19, 22 en 24 seconden) die algemeen als veilig worden beschouwd. In box 3 worden deze vier individuele inzetten nader beschreven. Het gaat daarbij dus niet om één doorgaande stroomstoot van meer dan 15 seconden, maar om de optelsom van een aantal stroomstoten kort na elkaar: het afvuren van een cartridge (een trigger van 5 seconden), mogelijk gevolgd door afvuren van de tweede cartridge (nogmaals een trigger van 5 seconden), gevolgd door extra stroom via de pijltjes met behulp van de arc-knop (begrenst in cycli van 5 maximaal seconden).

Aangezien in een situatie de inzet van twee agenten en in een situatie de inzet van vier agenten gericht was op één doelpersoon, waren de 65 inzetten uiteindelijk gericht op 61 doelpersonen. Naar doelpersoon is de stroomduur dan gemiddeld 7,9 seconden, waarbij aan vijf doelpersonen de totale stroomduur meer dan 15 seconden bedraagt. Naast de in box 3 beschreven vier individuele inzetten, ook de 35 seconden ten gevolge van de gezamenlijk inzet van vier agenten (zie ook box 1). De verdeling naar doelpersoon wordt eveneens in figuur 3 weergegeven.

Box 3: toedienen van stroom gedurende meer dan 15 seconden

Totale stroomduur van 17 seconden:

Deze inzet was gericht tegen een man met geestelijke gezondheidsproblemen. Deze inzet vond plaats op een containerschip. De kapitein gaf aan dat de man met messen had bedreigd en mogelijk in een psychose verkeerde. De OVD-P gaf aan dat de man ter beoordeling moest worden meegenomen naar een politiebureau. De man zat op dat moment opgesloten in de machinekamer met meerdere messen onder handbereik. De man was tijdens zijn aanhouding agressief. Naast de inzet van schild, diensthond en fysiek geweld, was het uiteindelijk ook nodig om het stroomstootwapen twee keer af te vuren met drie extra stroomstoten (van 1, 5 en 1 sec.), alvorens de man overmeesterd kon worden.

Totale stroomduur van 19 seconden:

Deze inzet was gericht tegen een verdachte van bedreiging met een mes die flink drugs zou hebben gebruikt en mogelijk in een psychose zat. De verdachte bevond zich in de woonkamer op een bank en liet na aanroepen zijn handen niet zien. Na afvuren pijltjes draaide de man zich, waardoor een pijltje uit het been viel. Tweede schot afgevuurd, maar na 5 seconden verzette de verdachte zich hevig, waardoor drie extra stroomstoten (van 1, 5 en 3 sec.) nodig waren, alvorens de verdachte kon worden overmeesterd.

²⁸ Van acht inzetten ontbrak de logdata. De stroomduur van deze inzetten is bepaald aan de hand van het meldingsformulier en de geweldrapportage.

²⁹ In twee gevallen werd door meerdere agenten stroom ingezet op één doelpersoon. Een keer betrof dit een verwarde en agressieve man, mogelijk suïcidaal, die bij het zien van de agenten zichzelf in zijn nek begon te steken met wat later bleek een sleutel. Hierbij vuurden beide agenten hun stroomstootwapen af, waarvan een van hen twee keer. De totale stroomduur van deze gezamenlijke inzet bedroeg 15 seconden. En een keer werd door vier agenten in totaal zeven keer het stroomstootwapen afgevuurd op één doelpersoon (zie box 1). De totale stroomduur van deze gezamenlijke inzet bedroeg 35 seconden.

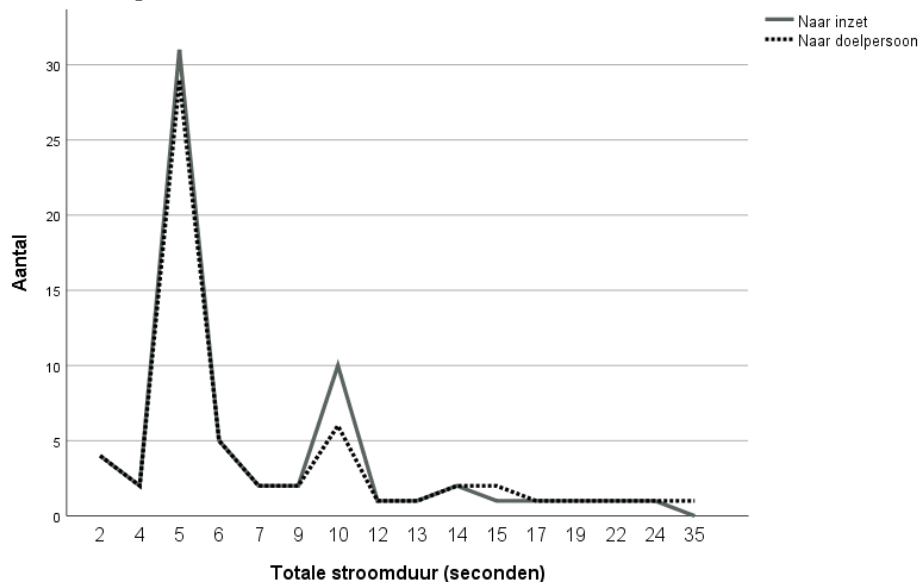
Totale stroomduur van 22 seconden:

Deze inzet was gericht tegen een man met geestelijke gezondheidsproblemen die naakt in achtertuinen rondrende. Na aankomst van de politie was deze man zijn eigen flatwoning ingegaan. De voordeur stond open en de hele woning lag overhoop. De man vertoonde agressief gedrag. Bij het benaderen van de man rende deze naar het balkon. Nadat hij naar het balkon van de burens was geklommen, maakte de man aanstalten om over de reling te springen. Om dit te voorkomen is het stroomstootwapen afgevuurd. Omdat de agent alleen was kon de man niet direct overmeesterd worden, waardoor een tweede schot en het toedienen van vier extra stroomstoten (van 1, 1, 5 en 5 sec.) nodig waren. Deze inzet speelde zich af binnen een halve minuut. Aangezien de man de pijltjes uit zijn lichaam trok, heeft hij vermoedelijk niet alle 22 seconden daadwerkelijk stroom ontvangen.

Totale stroomduur van 24 seconden:

Deze inzet was gericht tegen een vrouw die wartaal uitsprak. Volgens haar man was ze ineens heel agressief en niet meer benaderbaar. De vrouw zat met een groot mes in een vrachtwagencabine. Ze had hierin ook brand gesticht en probeerde die brand groter te maken. Op het moment dat ze het mes oppakte en omhoog richting haar hoofd bewoog is het stroomstootwapen afgevuurd. Na het tweede schot zijn nog vier extra stroomstoten (van 2, 4, 5 en 3 sec.) aan de vrouw toegediend.

Figuur 3: Verdeling stroomduur van 65 inzetten waarbij daadwerkelijk stroom is afgegeven aan 61 doelpersonen

De scherpere regels voor de inzet van het stroomstootwapen vanaf augustus 2018, resulterend in de “vernieuwde tijdelijke geweldsinstructie toepassing stroomstootwapen” op 30 januari 2019 (bijlage 1), betreft ook de beperking van de stroomduur. De stroomduur na het afschieten van de pijltjes is standaard 5 seconden, maar het toedienen van stroom met behulp van de arc-knop was aanvankelijk niet standaard begrensd. Om de stroomtoediening via de arc-knop beter te kunnen doseren zijn in de periode februari en maart 2019 alle stroomstootwapens binnen de basispolitiezorg technisch gereguleerd door aanpassingen van de software. Toedienen van stroom met behulp van de arc-knop verloopt sindsdien in cycli van maximaal vijf seconden, waarbij na elke vijf seconden een geluidssignaal volgt.

In deze derde periode is het daarom niet een keer voorgekomen dat op deze manier één enkele stroomstoot langer dan 5 seconden duurde. Wel werd vijf keer een extra stroomstoot van vijf seconden toegediend via de arc-knop. Dit betrof de in box 3 beschreven inzetten met een totale stroomduur van meer dan 15 seconden. De overige stroomstoten die met behulp van de arc-knop zijn toegediend hebben een gemiddelde stroomduur van 1,8 seconden.³⁰

³⁰ Inclusief de vijf stroomstoten van vijf seconden is de gemiddelde stroomduur 2,3 seconden.

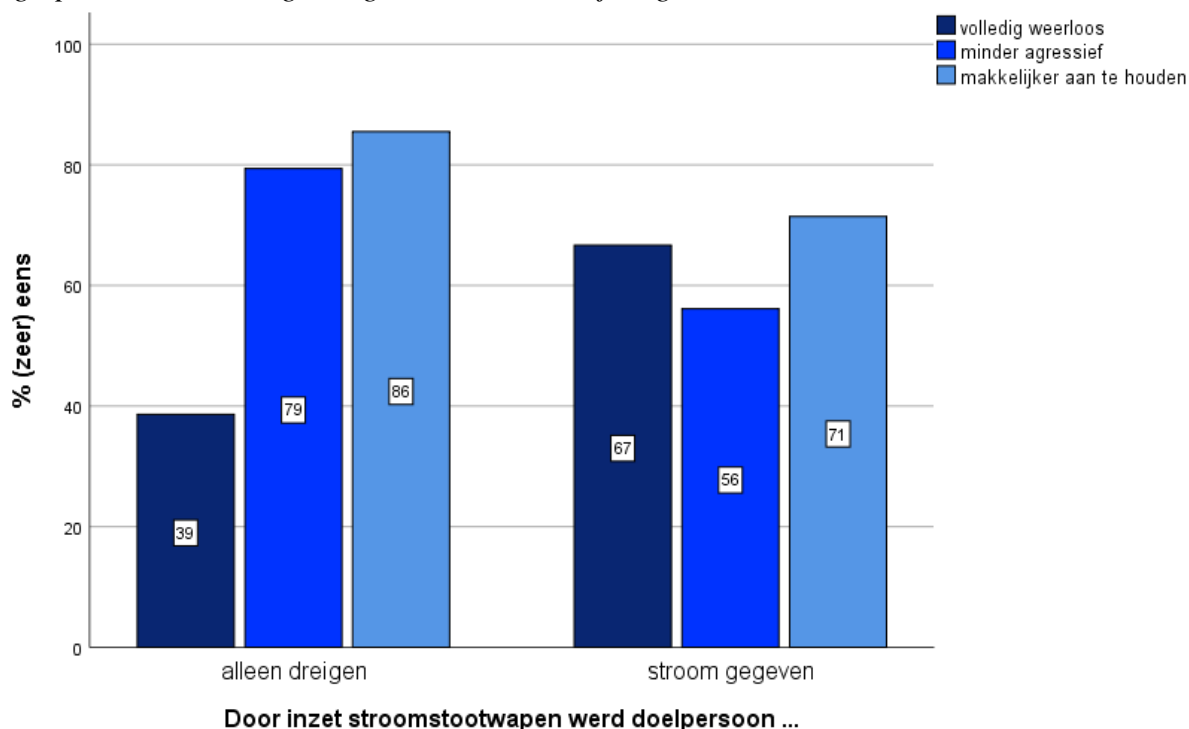
Uitwerking

Zoals uit de meldingsformulieren blijkt, bleef in zo'n 63% van de gemelde gevallen de inzet beperkt tot dreigen met het stroomstootwapen en kon de doelpersoon worden aangehouden. Met uitzondering van een geval, waarbij het stroomstootwapen stoorde, kon in alle gevallen waarbij het stroomstootwapen is ingezet tegen verdachten de doelpersoon tegen wie deze inzet was gericht direct worden aangehouden. Indien het stroomstootwapen werd gebruikt tegen een doelpersoon met geestelijke gezondheidsproblemen en/of ter afwending van direct dreigend gevaar werd de situatie in alle gevallen onder controle gebracht.

Op de vraag wat men zou hebben gedaan indien men niet over het stroomstootwapen had beschikt, geven vrijwel alle agenten aan in dat geval met (zwaar) fysiek geweld en met gebruikmaking van andere wapens (wapenstok, pepperspray³¹, vuurwapen³² en/of diensthond) tot aanhouding te zijn overgegaan of de situatie onder controle gebracht. De schildprocedure wordt hierbij zes keer eveneens als optie genoemd; een keer met de opmerking dat dit dan gepaard zou zijn gegaan met zwaar fysiek geweld. In twee gevallen werd gemeld dat zonder stroomstootwapen de situatie bevroren zou zijn in afwachting van de onderhandelaar in combinatie met de DSI of het AOT. In een ander geval werd vermeld dat zonder het stroomstootwapen de doelpersoon vermoedelijk ontkomen zou zijn.

De meeste bedienaars van het stroomstootwapen zijn dan ook positief over de werking van het stroomstootwapen, zoals blijkt uit figuur 4 hieronder. De inzetten zijn hiervoor gesplitst in alleen dreigen met het stroomstootwapen en het (ook) daadwerkelijk inzetten met stroom van het stroomstootwapen.

Figuur 4: Percentage (zeer) eens op drie stellingen over de werking van het stroomstootwapen, uitgesplitst voor alleen gedreigd en daadwerkelijk ingezet

³¹ Zes keer werd expliciet aangegeven dat pepperspray juist niet mogelijk of gewenst zou zijn geweest, vanwege de afstand, de kleine ruimte, de aanwezigheid van kinderen in de woning, het besmetten van de omgeving en de mogelijke reacties van omstanders.

³² 23 keer werd aangegeven dat mogelijk dan (ook) het vuurwapen ingezet zou zijn.

In 39% van de gevallen dat alleen met het stroomstootwapen bedreigd werd vond de bedienaar desondanks dat de doelpersoon volledig weerloos werd. In de andere gevallen vond telkens een ruime meerderheid van de bedienaren dat de doelpersoon door het gebruik van het stroomstootwapen volledig weerloos werd, minder agressief en/of dat de doelpersoon makkelijker kon worden aangehouden. Opvallend is dat minder agressie en makkelijker aanhouden sterker geldt in de gevallen waarbij alleen met het stroomstootwapen bedreigd werd.³³ Mogelijk is bij doelpersonen meer bekendheid ontstaan over (de werking van) het stroomstootwapen en kiest men er sneller voor mee te werken.

Van de bedienaren die alleen met het stroomstootwapen bedreigd hebben, ondervond 20% dat de verdachte niet volledig weerloos werd, terwijl van de bedienaren die het stroomstootwapen daadwerkelijk hebben ingezet 30% dit ondervond. In vrijwel alle gevallen betrof dit laatste een inzet waarbij de doelpersoon geestelijke gezondheidsproblemen had en/of onder invloed was. Verder vindt vijf procent van de bedienaren die alleen met het stroomstootwapen bedreigd hebben dat de verdachte niet minder agressief werd. Bij daadwerkelijke inzet van het stroomstootwapen is wederom 30% van de bedienaren die mening toegedaan. Ook in dit laatste geval betrof het meestal een inzet waarbij de doelpersoon geestelijke gezondheidsproblemen had en/of onder invloed was. Tenslotte vindt vier procent van de bedienaren die alleen met het stroomstootwapen bedreigd hebben dat de verdachte niet makkelijker kon worden aangehouden, tegen 23% van de bedienaren die het stroomstootwapen daadwerkelijk hebben ingezet. En opnieuw betrof dit meestal een inzet waarbij de doelpersoon geestelijke gezondheidsproblemen had en/of onder invloed was. Het lijkt er dus op dat met name bij de daadwerkelijke inzet van het stroomstootwapen er ook vaker sprake is van een bepaald type doelpersoon die desondanks zich niet makkelijk gewonnen geeft.

Het door de doelpersonen opgelopen letsel ten gevolge van het treffen door de pijltjes kort na de inzet, bleef in vrijwel alle gevallen beperkt tot een of twee kleine penetratiewondjes. Een keer was er mogelijk sprake van schade aan het ellebooggewricht waarin een pijltje vastzat. Als gevolg van een eventuele val na het afvuren van het stroomstootwapen werd een keer mogelijk letsel aan het hoofd en een keer schaafplekjes gemeld. Daarnaast werd in een geweldsrapport melding gemaakt van een mogelijk gebroken hand na een val vanaf een schutting. Verder is bij enkele inzetten door doelpersonen letsel opgelopen, anders dan ten gevolge van het stroomstootwapen. Naast bijtonden door de diensthond (vijf keer), betrof dit blauwe plekken ten gevolge van het slaan met de lange wapenstok, gezichtsverwondingen door een worsteling met agenten, schrammen in het gezicht, een snee in de wenkbrauw, een hoofdwond, zelf veroorzaakte snijwonden, snijwonden door het vernielen van een ruit, onderkoeling na een vluchtpoging door in een sloot te springen en een rookvergiftiging.³⁴

Doelpersonen

De doelpersonen tegen wie het stroomstootwapen in deze derde periode is ingezet zijn merendeels van het mannelijke geslacht. Slechts negen doelpersonen zijn van het vrouwelijke geslacht (5%). De jongste doelpersoon was 13 jaar³⁵, de oudste 70. De gemiddelde is 33,6 jaar; de mediane leeftijd 33 jaar. Tijdens de inzet met het stroomstootwapen was ruim de helft (58%)

³³ In het pilotjaar gold dit juist sterker voor de gevallen waarbij het stroomstootwapen daadwerkelijk was ingezet.

³⁴ Dit betrof een inzet tegen een doelpersoon met geestelijke gezondheidsproblemen. De man was suïcidaal en had kort daarvoor op het balkon op de 2e verdieping gestaan en bedreigd naar beneden te springen. De man was vervolgens de woning weer binnen gegaan alwaar hij in een kamer brand stichtte. In overleg met OVD-P en de brandweer werd een snelle instap in de woning gedaan vanwege de rookontwikkeling. De man werd direct 'getaserd', zodat hij uit de woning gehaald kon worden.

³⁵ Dit betrof een cliënt van een jeugdhulpinstelling die vernielingen had aangericht en met een stuk glas in handen personeel bedreigde. Bij de aanhouding met schild had ze ook nog een schaar gepakt. Na trekken en dreigen met inzet stroomstootwapen liet ze glas en schaar vallen. Na het fixeren met schild kon ze geboeid worden.

volgens de bedienaren onder invloed van alcohol, drugs en/of psychisch labiel. Zo'n 30% van alle doelpersonen was voorafgaand aan het gebruik van het stroomstootwapen niet aanspreekbaar, waarbij het verschil maakte of de betreffende doelpersoon volgens de bedienaar onder invloed van alcohol, drugs en/of psychisch labiel was of niet.³⁶ In 46% van de gevallen was de bedienaar bekend met de toestand waarin de doelpersoon verkeerde voordat het stroomstootwapen gebruikt werd, met name wanneer de doelpersoon in een psychisch labiele toestand verkeerde (55%).

Van 15 doelpersonen werd gemeld dat het ging om een persoon met een psychiatrische aandoening of een verslaving. Veelal verkeerden zij ten tijde van de inzet in een psychose of in een anderszins (zeer) verwarde toestand. Enkele van deze doelpersonen waren bekend in het hulpverleningscircuit, drugsverslaafd en/of suïcidaal.³⁷

Een kwart van de doelpersonen had tijdens de inzet zichtbaar een wapen voor onmiddellijk gebruik voorhanden. Veelal was dit een mes of een ander voorwerp dat als steekwapen kon dienen, zoals een hakbijl, schaar of een stuk glas. In andere gevallen betrof het zaken die min of meer toevallig als (slag)wapen konden worden gebruikt, zoals een hamer, honkbalknuppel, stok, fles of een stuk ijzer. Een keer betrof het een tafeltje die de doelpersoon naar de agenten wilde gooien na een melding van huiselijk geweld. Niet een keer was er sprake van een vuurwapen.

Splitsen we dit profiel van doelpersonen uit naar alleen dreigen met het stroomstootwapen en het (ook) daadwerkelijk inzetten van stroom, dan blijkt er nauwelijks verschil in leeftijd en zijn ze even vaak onder invloed van alcohol (25%). Wel zijn doelpersonen waartegen daadwerkelijk stroom is ingezet verhoudingsgewijs vaker onder invloed van drugs (27%) en vaker in een psychisch labiele toestand (48%), dan doelpersonen waarbij alleen met stroom bedreigd werd (respectievelijk 16 en 37%). Verder is de doelpersoon waartegen daadwerkelijk stroom is ingezet vaker niet aanspreekbaar (41%) en vaker zichtbaar gewapend (30%) dan de doelpersoon waarbij alleen bedreigd is met het stroomstootwapen (respectievelijk 24 en 23%).

Omstandigheden

De meeste inzetten met het stroomstootwapen vinden plaats op de zaterdag (20%), maar zijn verder min of meer gelijk verspreid over de verschillende weekdays.³⁸ Deze inzetten zijn wel ongelijk verdeeld over de dagdelen.³⁹ De meeste inzetten met het stroomstootwapen vinden plaats in de avond tussen 18:00 en 00:00 uur (38%). Verdeeld naar dag(deel) van de week, vinden de meeste inzetten plaats op donderdagavond (10%), zaterdagavond (8%) en dinsdagavond (7%).

Weliswaar wordt in het weekend relatief even vaak het stroomstootwapen ingezet als doordeweeks, maar verhoudingsgewijs wordt daar dan wel vaker daadwerkelijk stroom bij gebruikt (40 tegen 35%). Mogelijk is dit verschil deels horecagerelateerd, te meer doelpersonen in het weekend verhoudingsgewijs vaker onder invloed zijn van alcohol (31%) en drugs (23%) dan doordeweeks (respectievelijk 22 en 19%).

³⁶ 40% van de doelpersonen onder invloed van alcohol, drugs en/of psychisch labiel was niet aanspreekbaar, tegen 17% van de doelpersonen die niet onder invloed en/of psychisch labiel waren ($\text{Chi}^2 = 9,582$; $p=.002$).

³⁷ Zo moest een man met een 'psychisch verleden' die zijn woning compleet vernield had en dreigde met een hamer aangehouden worden in verband met belediging en opruiing, zocht een dronken psychotische bewoner van een jongeren opvanghuis de confrontatie met de politie, moest een 'zeer onberekenbare en agressieve arrestant' afkomstig uit een psychiatrische inrichting verplaatst worden naar een isoleercel, moest een suïcidale man die in zijn woning brand had gesticht uit zijn woning gehaald worden en moesten twee jong volwassenen met verstandelijke beperking die binnen de instelling de boel gesloopt hadden en bewapend waren met messen aangehouden worden (zie voor deze laatste casus verder box 4).

³⁸ $\text{Chi}^2 = 7,808$; $p=.253$

³⁹ $\text{Chi}^2 = 17,273$; $p=.001$

Het stroomstootwapen is ongeveer even vaak buiten als binnen gebruikt (52 versus 48%). Wel wordt buiten het stroomstootwapen vaker daadwerkelijk ingezet dan binnen (59 tegen 42%). Mogelijk dat binnen de dreiging van het stroomstootwapen sterker is dan buiten.

Inzet stroomstootwapen in relatie tot inzetcriteria

Conform de inzetcriteria die formeel gelden voor deze derde periode vanaf 1 februari 2019 (bijlage 1), is het gebruik van een stroomstootwapen in de schietmodus⁴⁰ slechts geoorloofd:

1. Om een persoon aan te houden ten aanzien van wie redelijkerwijs mag worden aangenomen dat hij een voor onmiddellijk gebruik gereed zijnd wapen bij zich heeft en dit tegen een persoon zal gebruiken of aanstonds ander geweld tegen personen zal gebruiken;
2. Om een persoon aan te houden die zich aan aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming tracht te onttrekken of heeft onttrokken⁴¹;
3. Ter verdediging tegen of voor het onder controle brengen van agressieve dieren;
4. Om direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel af te wenden.

Bij deze inzetcriteria staat verder toegelicht dat indien het gebruik van een stroomstootwapen is geboden, deze niet langer mag worden gebruikt dan strikt noodzakelijk. Hierbij wordt een stroomduur van drie maal vijf seconden genoemd, verwijzend naar het risico op ernstige gevolgen voor de doelpersoon. Verder staat bij deze inzetcriteria toegelicht dat gelet op het proportionaliteitsbeginsel het nooit geoorloofd is het stroomstootwapen te gebruiken tegen doelpersonen die reeds fysiek onder controle zijn.⁴²

Naast deze inzetcriteria werd op 21 december 2017 de Motie Ellemet door de Tweede Kamer aangenomen, die inhoudt dat gedurende de tijdelijke toestemming voor het gebruik van het stroomstootwapen in de basispolitiezorg, dit wapen niet wordt ingezet binnen GGZ-instellingen. Naar aanleiding hiervan heeft de minister van Justitie & Veiligheid bepaald dat de politie gedurende deze tijdelijke toestemming het stroomstootwapen niet binnen GGZ-instellingen mag inzetten. Omdat er geen formele definitie bestaat van “GGZ-instellingen” die de politie hierbij kan gebruiken, besloot de minister hiervoor instellingen met een Bopz-aanmerking te hanteren.⁴³

In het eerste jaar van deze nieuwe periode, op 15 november 2019, is door de Minister van Justitie en Veiligheid definitief besloten het stroomstootwapen in te voeren. Ten aanzien van Motie Ellemet wordt hierbij melding gemaakt van een nieuw handelingskader voor het

⁴⁰ Een belangrijke aanscherping van de inzetcriteria betreft het gebruik van een stroomstootwapen in de schokmodus (‘stun mode’). In de nieuwe inzetcriteria wordt daarom dit onderscheid in het gebruik van een stroomstootwapen gemaakt. Het gebruik van een stroomstootwapen in de schokmodus is slechts geoorloofd:

1. Ter verdediging tegen of voor het onder controle brengen van agressieve dieren;
2. Om direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel af te wenden.

⁴¹ In tegenstelling tot de vorige inzetcriteria hoeft een persoon niet te worden verdacht van of te zijn veroordeeld wegens het plegen van een misdrijf. Toegelicht staat dat dit niet betekent dat een stroomstootwapen om die reden ongelimiteerd ingezet kan worden, verwijzend naar de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit.

⁴² Wat verstaan wordt onder “fysiek onder controle” kan worden opgemaakt uit de aankondiging van een aanscherping op 15 november 2018 waarin staat vermeld “[...] dat inzet ten behoeve van medicijninname, of tegen verdachten die reeds geboeid of anderszins onder controle zijn bijvoorbeeld in gesloten ruimtes waar ze geen gevaar vormen, niet onder het proportionaliteits- en subsidiariteitsvereiste valt”. Grapperhaus, F. (2018, 15 november). *Advies van de korpschef ten aanzien van het stroomstootwapen*. [Kamerbrief], p.2.

⁴³ Op grond van de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet bopz) mogen onvrijwillige opnemingen alleen plaatsvinden in afdelingen en/of locaties van instellingen die zijn aangemerkt als psychiatrisch ziekenhuis, als verpleeginrichting of als zwakzinnigeninrichting door de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Zie ook <https://www.dwangindezorg.nl/gedwongen-opname/betrokkenen/zorginstelling-met-bopz-aanmerking>

optreden van de politie in de GGZ. Voorwaarde voor het besluit is dat deze afspraken worden opgenomen in een aanvulling op het reeds bestaande convenant tussen de politie en de GGZ, hetgeen plaatsvond op 4 december 2019. Een van de afspraken houdt in dat de politie op basis van het handelingskader van de ambtsinstructie en afhankelijk van de situatie, zelf bepaalt welke geweldsmiddelen, waaronder ook het stroomstootwapen, worden ingezet. Gezien het decentrale GGZ-stelsel zal op basis van de handreiking op decentraal niveau nadere afspraken worden gemaakt tussen GGZ-instellingen en de politie. Waar deze lokale afspraken zijn gemaakt, is de inzet van het stroomstoot-wapen door de basispolitiezorg weer toegestaan in GGZ-instellingen.

Het meldingsformulier bevat een beschrijving van de situatie waarin het stroomstootwapen is toegepast, maar vraagt de bedienaars niet expliciet op basis van welk criterium zij dat hebben gedaan. Op basis van de beschrijvingen van de situatie en de overwegingen die hebben geleid tot het besluit het stroomstootwapen te gebruiken zijn deze door de onderzoeker zo goed mogelijk overeenkomstig de inzetcriteria gecategoriseerd. Zo mogelijk is hierbij tevens gebruik gemaakt van formulieren uit BVH, waaronder het ‘meldingsformulier geweld’ en het ‘proces verbaal van bevindingen’. Tabel 4 geeft hiervan een overzicht.

Tabel 4: Inzetten stroomstootwapen naar situatie in vier categorieën geweldsinstructie, aangeduid als ‘tegen wapen’, ‘tegen verzet’, ‘tegen dieren’ en ‘afwenden gevaar’.

Categorie situatie	Totaal	
Tegen wapen	25	14,1%
Tegen verzet	116	65,5%
Tegen dieren	1	0,6%
Afwenden gevaar	35	19,8%
Totaal	177	100%

In bijna tweederde van de situaties waarbij het stroomstootwapen is ingezet was er sprake van een doelpersoon die zich verzette tegen zijn aanhouding, vorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming (bijvoorbeeld op grond van een RM of IBS⁴⁴). Hierbij werd 44 keer (38%) ook daadwerkelijk stroom ingezet. In 14% van de situaties was de inzet gericht tegen een doelpersoon die zichtbaar een wapen voorhanden had.⁴⁵ Hierbij werd zes keer (24%) ook daadwerkelijk stroom tegen de doelpersoon ingezet. Behoudens de inzet tegen een agressieve hond die de diensthond aanviel, was bij de overige situaties de inzet gericht op het afwenden van direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel. Bij deze gevallen van direct gevaar hoeft het dus niet te gaan om een persoon die verdacht is van een strafbaar feit: meestal betreft het personen met geestelijke gezondheidsproblemen, al dan niet met een RM of IBS, die agressief en gewelddadig zijn en een gevaar vormen voor zichzelf en/of de omgeving. Bij de benadering van dergelijke personen wordt het stroomstootwapen vaak uit voorzorg ingezet, als preventief middel (door middel van alleen dreigen). Hierbij werd 14 keer (40%) het stroomstootwapen ook daadwerkelijk ingezet. Verhoudingsgewijs dus vaker dan bij verzet (38%) of in geval van een wapen (24%).

Aangezien pas op 4 december 2019 het convenant tussen de politie en de GGZ werd getekend, wat de mogelijkheid biedt lokale afspraken te maken tussen GGZ-instellingen en de politie, was in elk geval tot die datum ten gevolge van Motie Ellemet geen toestemming het stroomstootwapen in te zetten binnen instellingen met een Bopz-aanmerking. In deze derde

⁴⁴ RM (rechterlijke machtiging): een beslissing van de rechter dat iemand gedwongen opgenomen moet worden (of blijven). IBS (inbewaringstelling): een spoedmaatregel voor een gedwongen opname in een zorginstelling.

⁴⁵ In een enkel geval bleek dit naderhand en plastic strip te zijn in plaats van een ijzeren staaf of een sleutel in plaats van een mes.

periode was er desondanks één voorval, in de maand juni, waarbij sprake was van inzet van het stroomstootwapen in zo'n instelling (box 4).⁴⁶

Box 4: inzet in een instelling met een Bopz-aanmerking

Het betrof een instelling voor jong volwassenen met een verstandelijke beperking, alwaar drie bewoners vernielingen pleegden en dienstdoend personeel bedreigden. In afwachting van de politie was het dienstdoend personeel naar buiten gevlucht. Alle drie bewoners waren in het bezit van een mes.

Aanrijdend kon de meldkamer niet vertellen of de genoemde instelling een GGZ-instelling met een Bopz-aanmerking betrof. Ter plaatse gaf de aanwezige OVD-P aan dat een van de drie bewoners buiten reeds aangehouden was en dat nog twee bewoners binnen waren die moesten worden aangehouden. Binnen was de vloer zeer glad door water en zeepsop en lag er overal glas. Omdat inzet van de diensthond hierdoor niet mogelijk was en omdat op dat moment niet bekend was of het een instelling met een Bopz-aanmerking betrof, is aan de OVD-P gevraagd de verdachten te benaderen met een lexaanschild en een stroomstootwapen. Onder dreiging met het stroomstootwapen zijn vervolgens beide verdachten zonder verder verzet aangehouden. Na deze aanhoudingen werd bekend dat het een instelling met een Bopz-aanmerking betrof.

Navraag maakte niet duidelijk waarom de meldkamer niet tijdig kon aangeven of de genoemde instelling een GGZ-instelling met een Bopz-aanmerking betrof. Eveneens werd niet duidelijk of de OVD-P ter plaatse heeft gevraagd of de instelling een Bopz-aanmerking had. Pas naderhand, toen de hondengeleider het gevluchte personeel had gevraagd of het een GGZ-instelling met een Bopz-aanmerking betrof, werd duidelijk dat dit inderdaad het geval was.

In deze derde periode is geen sprake geweest van inzet met het stroomstootwapen ten behoeve van medicijnname, vermoedelijk speelt hierbij Motie Ellemeet een rol. Wel is drie keer het stroomstootwapen ingezet tegen een doelpersoon die reeds ingesloten was in een politiecel. In twee gevallen ging het om een arrestant die verplaatst moest worden. In maart 2019 betrof het een zeer onberekenbare en agressieve arrestant uit een psychiatrische inrichting die in zijn cel dermate agressief gedrag vertoonde dat hij overgebracht moest worden naar de isoleercel. Vooraf werd hiertoe samen met de HOvJ een plan van aanpak gemaakt met het doel dit met zo min mogelijk schade of letsel te realiseren. Zonder resultaat werd eerst met een gesprek getracht de arrestant te bewegen vrijwillig mee te gaan. Vervolgens werd geprobeerd de arrestant hiertoe te bewegen met een blaffende diensthond in de cellengang, omdat eerder de arrestant onder de indruk bleek van een politiehond. Tenslotte werd de celdeur geopend en ging de hondengeleider in de deuropening staan met de hond kort aan de lijn en in zijn andere hand het stroomstootwapen. De arrestant werd gewaarschuwd dat het stroomstootwapen zou worden afgevuurd als hij niet zou meewerken. Aangezien de arrestant agressief bleef en niet wilde meewerken is het stroomstootwapen eenmaal afgevuurd, waarna de arrestant kon worden geboeid en verplaatst naar de isoleercel.

In juni 2019 betrof het een agressieve arrestant onder invloed van GHB. Deze arrestant was zeer sterk en trapte en beukte de celdeur uit zijn sponning. De hondenbegeleider is hierop ter plaatse gevraagd om ondersteuning te geven bij het verplaatsten van de arrestant. De aanpak is in overleg gegaan met de dienstdoende chef. Besloten werd om de arrestant onder dreiging van het stroomstootwapen te verplaatsen. De arrestant werkte hierop volledig mee.

De derde inzet tegen een doelpersoon die reeds ingesloten was in een politiecel vond plaats in oktober 2019. Het betrof een verwarde man die reeds was aangehouden met veel verzet en geweld. Hij zat in de isoleercel en had dringend medische zorg nodig. Hierbij werd wederom veel geweld verwacht. Fysiek onder controle brengen was niet mogelijk in verband met bloedbesmetting en mogelijk letsel voor agenten. Inzet van het stroomstootwapen werd als meest proportioneel beoordeeld. In overleg met OVD-P, politiearts en ambulancepersoneel werd een plan van aanpak opgesteld. Het stroomstootwapen is alleen dreigend ingezet.

Verder is een keer het stroomstootwapen ingezet tegen een doelpersoon die op dat moment al geboeid was. Dit betrof een aanhouding in januari 2020 met vol continu zwaar verzet van een

⁴⁶ Daarnaast zijn nog zes inzetten met het stroomstootwapen in een zorginstelling geregistreerd die echter niet op de lijst van zorginstellingen met een Bopz-aanmerking staan.

man die gesignaleerd stond en in hechtenis genomen moest worden. Na met veel moeite door vijf agenten met handboeien gefixeerd te zijn, werd de man per dienstauto overgebracht naar het politiebureau. Tijdens dit vervoer bleef de man zich zodanig verzetten dat deze door drie agenten onder controle gehouden moest worden. Bij het politiebureau aangekomen ging de man nog steeds vol in verzet, waardoor een aldaar aanwezige hondengeleider het stroomstootwapen in de schokmodus heeft ingezet met als gevolg dat het verzet werd gebroken.⁴⁷

Verder waren er in het verleden bij de pilot van het stroomstootwapen bij de arrestatieteams meer expliciete richtlijnen van kracht. Vergelijking van de inzetten tijdens deze derde periode in de basispolitiezorg met deze richtlijnen levert het volgende op:

- Gebruik het stroomstootwapen niet tegen personen die zichtbaar jonger zijn dan 12 jaar: dit heeft zich in deze derde periode niet voorgedaan, de jongste doelpersoon was 13 jaar;
- Gebruik het stroomstootwapen niet tegen vrouwen die zichtbaar zwanger zijn: dit heeft zich in deze derde periode niet voorgedaan;
- Gebruik het stroomstootwapen niet tegen personen die zichtbaar lijden aan ademhalings- of andere ernstige gezondheidsstoornissen: dit heeft zich in deze derde periode tweemaal voorgedaan⁴⁸;
- Hou bij het gebruik van het stroomstootwapen expliciet rekening met de gevaren die kunnen ontstaan bij de aanwezigheid van licht ontvlambare of explosieve stoffen: dit heeft zich in deze derde periode niet voorgedaan;
- Hou bij het gebruik van het stroomstootwapen rekening met de risico's die een eventuele val van de doelpersoon waartegen het stroomstootwapen wordt gebruikt kan hebben: dit heeft zich in deze derde periode eenmaal niet afdoende voorgedaan⁴⁹;
- Vermijd zoveel mogelijk het raken van het hoofd of de nek van een doelpersoon: uit de analyse van trefpunten blijkt dat in deze derde periode een doelpersoon in zijn gezicht is geraakt⁵⁰;
- Het is niet toegestaan opzettelijk met de laser-aanwijzer van het stroomstootwapen in de ogen van een doelpersoon te schijnen: dit is in deze derde periode niet aan de orde geweest;
- Met het stroomstootwapen worden bij gebruik ten hoogste drie stroomstoten van ieder vijf seconden op een doelpersoon afgegeven: uit de analyse van de logdata is gebleken dat zich in deze derde periode vijf voorvallen hebben voorgedaan waarbij meer dan 15 seconden is afgegeven op één doelpersoon.

⁴⁷ In een ander geval kon uit de beschikbare informatie niet worden opgemaakt of de doelpersoon geboeid was. Dit betrof een verdachte die in het politiebureau in gevecht met vijf agenten zich dusdanig verzette dat het mogelijk gevaar opleverde voor de collega's. Omdat het afvuren van het stroomstootwapen niet mogelijk was, werd het stroomstootwapen kortstondig in de schokmodus ingezet om de verdachte tot kalmte te manen.

⁴⁸ Dit betrof een man op een bankje die zijn keel had doorgesneden met een mes. Omdat de man het mes nog vasthield is uit voorzorg het stroomstootwapen gericht op de man en geroepen dat hij het mes moest laten vallen. Nadat hij het mes had laten vallen moest hij op de grond gaan zitten. Vervolgens is eerste hulp geboden wat later werd overgenomen door medisch personeel. In het tweede geval betrof het een verwarde man in de isoleercel die dringend medische zorg nodig had, maar niet zonder geweld benaderbaar was.

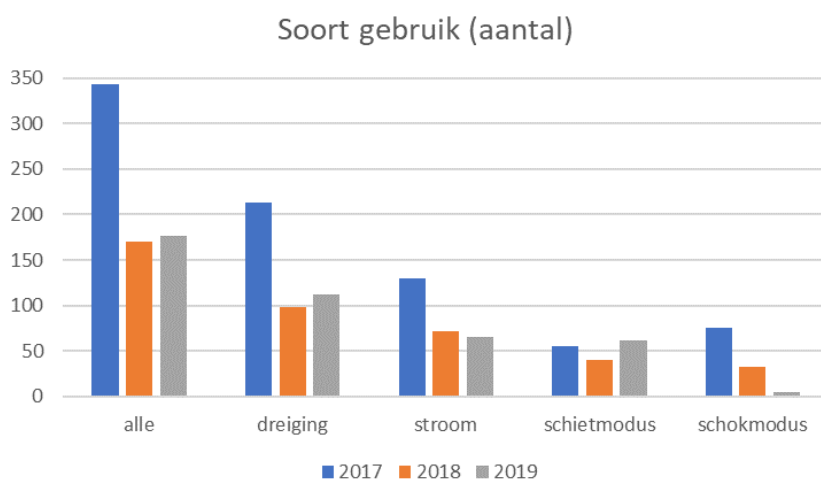
⁴⁹ Dit betrof de aanhouding van een vluchtende verdachte die via het dak naar de tuin van het naastgelegen perceel vluchtte. Op het moment dat hij een schutting wilde overklommen is het stroomstootwapen afgeschoten. Omdat de pijltjes de verdachte niet raakten is een tweede schot afgevuurd. Hierbij viel de verdachte aan de andere kant van de schutting naar beneden en braken vermoedelijk de draden. Naderhand werd de verdachte alsnog aangehouden. Op het bureau gaf de verdachte aan dat hij mogelijk een gebroken hand had. Later gaf een arts aan dat er een röntgenfoto van de hand gemaakt moest worden.

⁵⁰ Dit betrof een verdachte van bedreiging met een mes die flink drugs zou hebben gebruikt en mogelijk in een psychose zat. De verdachte bevond zich in de woonkamer op een bank en liet na aanroepen zijn handen niet zien. Na afvuren van de pijltjes kwam een pijltje in de lip van de verdachte. Dit pijltje hoefde naderhand niet verwijderd te worden, daar deze reeds was verdwenen. Wel had de verdachte een klein en licht bloedend wondje in zijn lip.

Vergelijking op hoofdlijnen

Voorgaande beschrijving van de inzetten met het stroomstootwapen in deze derde periode is naar vorm en structuur vergelijkbaar met die van de monitor over de tweede periode⁵¹ en het evaluatierapport van de pilot.⁵² Dit komt de vergelijking van deze drie periodes ten goede. Hieronder wordt deze vergelijking in hoofdlijnen beschreven.⁵³

- Het aantal inzetten in 2019 is met 177 inzetten vergelijkbaar met 2018 toen 170 inzetten werden geregistreerd. Ten opzichte van 2017, toen 343 inzetten werden geregistreerd, lijkt de daling van 50% in 2018 dus gestabiliseerd;
- Ook het aantal inzetten waarbij daadwerkelijk stroom is gebruikt is na 2017 gehalveerd; van 130 inzetten in 2017, naar 72 in 2018 en 65 in 2019. Ook deze daling lijkt zich dus te stabiliseren (zie onderstaand figuur);

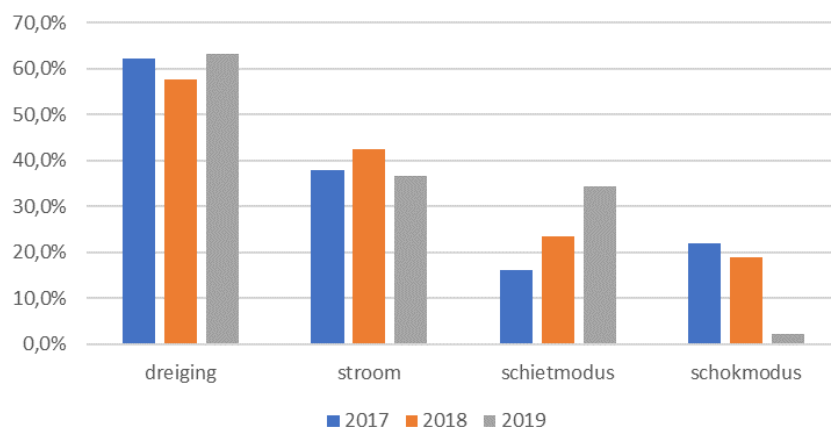
- In alle drie jaren is het stroomstootwapen in de meeste gevallen alleen dreigend ingezet, met 62% in 2017, 58% in 2018 en 63% in 2019 schommelt dit rond de 60%;
- Voor de gevallen waarbij het stroomstootwapen daadwerkelijk wordt ingezet, is er vanaf 2017 een verschuiving waar te nemen voor de wijze waarop dit gebeurt. Ging in 2017 dit in meerderheid van de gevallen nog gepaard met (ook) de schokmodus, in 2019 is deze wijze van stroom toedienen vrijwel helemaal verdwenen. Opvallend is juist de kentering na augustus 2018 voor wat betreft het aantal inzetten met de schokmodus. Vermoedelijk hangt dit samen met de aanpassingen die de politie vanaf dat moment doorvoerde, met name het hanteren van scherpere regels voor het gebruik van het stroomstootwapen;
- Aangezien het stroomstootwapen in deze drie jaren procentueel ongeveer even vaak daadwerkelijk is ingezet, gaat de scherpe afname van het gebruik van de schokmodus gepaard met een toename van het gebruik van de schietmodus. Het gebruik van de schietmodus is dan ook verhoudingsgewijs meer dan verdubbeld (zie onderstaand figuur);

⁵¹ Mali, B. (2019). *Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Monitor van de inzet periode 1 februari 2018 – 1 februari 2019*. Apeldoorn: Politieacademie.

⁵² Adang, O., Mali, B., & Vermeulen, K. (2018). *Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Evaluatie van de pilot*. Apeldoorn: Politieacademie.

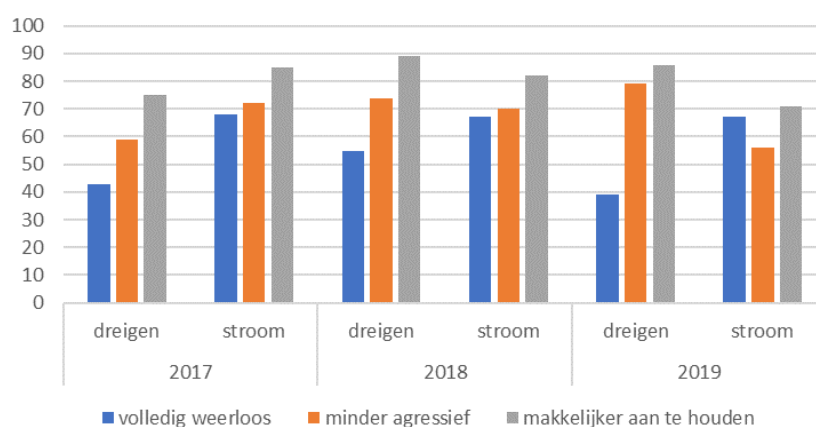
⁵³ In de navolgende vergelijking wordt het pilotjaar aangeduid met '2017', de tweede periode met '2018' en de derde periode met '2019'.

Soort gebruik (%)

- Na een forse daling van de totale stroomduur per inzet (tegen één doelpersoon) van gemiddeld 9,6 naar 6,9 seconden in 2018 ten opzichte van 2017, is dit in 2019 licht gestegen naar gemiddeld 7,4 seconden;
- In 2019 is volgens de logdata tegen vijf doelpersonen meer dan drie maal vijf seconden stroom afgegeven. In 2018 is tegen één doelpersoon meer dan 15 seconden stroom ingezet, terwijl in 2017 nog tegen tien doelpersonen meer dan 15 seconden stroom is ingezet. Hierbij kan worden aangetekend dat het beperken van de stroomduur tot maximaal drie maal vijf seconden een richtlijn is en dat de stroomduur volgens de logdata niet per se gelijk is aan de totale duur dat de getroffen doelpersoon ook daadwerkelijk stroom heeft ontvangen;
- Ook in 2019 zijn de meeste bedienaars van het stroomstootwapen positief over de werking van het wapen. Net als in 2018 blijkt ook in 2019 dat ‘minder agressie’ en ‘makkelijker aanhouden’ in grotere getale door bedienaars die alleen gedreigd hebben positief wordt beoordeeld, dan bedienaars die daadwerkelijk het stroomstootwapen hebben ingezet.⁵⁴ Mogelijk heeft het wapen een zekere reputatie opgebouwd wat de afschrikking ten goede komt (zie onderstaand figuur);

Door inzet stroomstootwapen werd doelpersoon

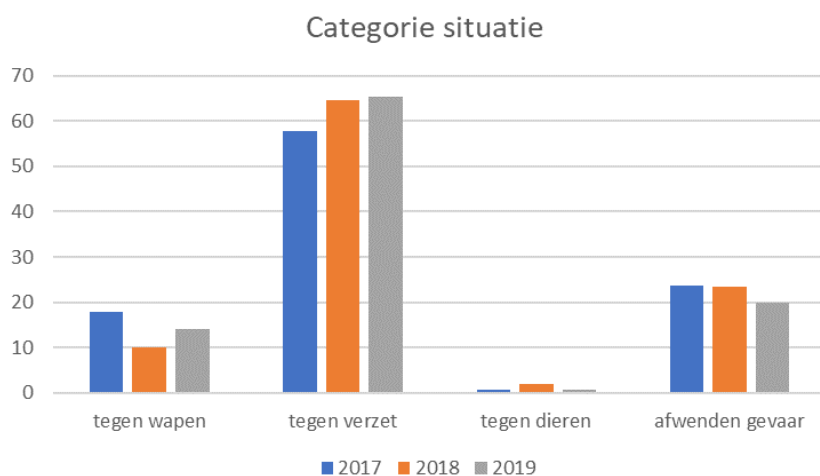

- In 2019 had 25% van de doelpersonen zichtbaar een wapen voor onmiddellijk gebruik voorhanden⁵⁵, in 2017 en 2018 was dit respectievelijk 17 en 16%;
- In 2019 was 58% van de doelpersonen onder invloed van alcohol, drugs en/of psychisch labiel (in 2018 en 2017 was dit respectievelijk 49 en 58%) en was 30% van de doelpersonen niet aanspreekbaar (in 2018 en 2017 was dit respectievelijk 25% en 34%);

⁵⁴ In 2017 gold dit juist sterker voor de gevallen waarbij het stroomstootwapen daadwerkelijk was ingezet.

⁵⁵ Op basis van de situatiebeschrijvingen werd een deel van deze situaties desondanks niet als ‘tegen wapen’ aangeduid, bijvoorbeeld in het geval een doelpersoon een mes tegen zijn keel hield (‘afwenden gevaar’).

- In 2017 verschilde het profiel van doelpersonen waarbij alleen bedreigd werd met het stroomstootwapen weinig met het profiel van doelpersonen waarbij daadwerkelijk stroom werd ingezet. In 2018 en 2019 verschilt dit profiel wel: doelpersonen waartegen het stroomstootwapen daadwerkelijk ingezet is, zijn verhoudingsgewijs vaker onder invloed van alcohol (alleen in 2018) of drugs, verkeren vaker in een psychisch labiele toestand, zijn vaker niet aanspreekbaar en zijn vaker zichtbaar gewapend dan doelpersonen waarbij alleen met het stroomstootwapen bedreigd is;
- De wijze van inzet binnen of buiten verschilde in 2017 niet, terwijl in 2018 en in 2019 het stroomstootwapen buiten vaker daadwerkelijk wordt ingezet dan binnen. In 2018 bedroeg dit verschil zo'n tien procentpunten, in 2019 is dit opgelopen tot 17 procentpunten. Mogelijk is de dreiging van het stroomstootwapen binnen sterker dan buiten;
- Vergeleken met 2017 en 2018 is in 2019 het stroomstootwapen relatief vaker gebruikt om verzet te breken en minder vaak om gevaar af te wenden, alhoewel de verschillen klein zijn (zie onderstaand figuur);

- In deze derde periode was er één voorval, tegen twee doelpersonen, waarbij sprake was van inzet van het stroomstootwapen in een instelling met een Bopz-aanmerking. Gegeven de situatie en omdat op dat moment niet bekend was of het een instelling met een Bopz-aanmerking betrof, is aan de OVD-P gevraagd de verdachten te benaderen met een lexaanschild en een stroomstootwapen. Onder dreiging met het stroomstootwapen zijn vervolgens beide verdachten zonder verder verzet aangehouden. Pas naderhand bleek dat het een instelling met een Bopz-aanmerking betrof. In 2018 waren er twee inzetten en in 2017 nog 21 inzetten tegen personen die opgenomen waren in een instelling voor geestelijke gezondheidszorg;
- In 2017 was sprake van 20 inzetten tegen personen die al geboeid waren en 11 inzetten tegen personen die al ingesloten waren. In 2018 is het stroomstootwapen 12 keer ingezet tegen een doelpersoon die reeds geboeid was en vijf keer tegen een doelpersoon die zich in een afgesloten ruimte bevond. In 2019 is het stroomstootwapen één keer ingezet tegen een doelpersoon die reeds geboeid was en drie keer tegen een doelpersoon die zich in een afgesloten ruimte bevond;
- Ten aanzien van de expliciete richtlijnen die van kracht waren bij de pilot van het stroomstootwapen bij de arrestatieteams, is in 2019 één keer een doelpersoon geraakt in het gezicht (lip). In 2018 werd twee keer een doelpersoon in zijn hals geraakt, een doelpersoon in zijn wang en werden vier doelpersonen in hun nek 'gestund'. In 2017 werd eveneens twee keer een doelpersoon in zijn hals geraakt, een doelpersoon in zijn oor en werd een doelpersoon in zijn hals 'gestund';
- Ook in 2019 kon voor de meeste doelpersonen waartegen het stroomstootwapen daadwerkelijk was ingezet opgemaakt worden dat zij naderhand onderzocht werden door

een arts of verpleegkundige. Behoudens een mogelijk gebroken hand, was er sprake van geen of gering letsel;

Het evaluatierapport van de pilot sloot af met een overzicht van de voornaamste sterke en kwetsbare punten van beschikbaarheid van het stroomstootwapen in de basispolitiezorg. In zoverre dit aan bod is gekomen in deze monitor bekijken we opnieuw deze punten:

Sterke punten:

- Succesvol optreden in de zin dat op één geval na, in alle gevallen lastige gevaarsituaties tot een goed einde zijn gebracht (doelpersoon aangehouden of onder controle gebracht)⁵⁶;
- Waarschuwen en/of dreigen de pijltjes af te vuren is vaak voldoende om medewerking van een persoon te krijgen. Dit bevestigt het beeld dat van het stroomstootwapen een duidelijk afschrikkende werking uitgaat;
- Meer zelfvertrouwen bij agenten;⁵⁷
- Geen of gering letsel ten gevolge van het stroomstootwapen bij personen tegen wie het stroomstootwapen ingezet wordt.

Kwetsbare punten:

- Toepassing van de schokmodus is beperkt effectief en omstreden, maar is vanaf augustus 2018 sterk in gebruik afgenomen en in 2019 slechts vier keer voorgekomen;
- De complexiteit van het bedienen van het stroomstootwapen, het integreren van het toepassen van het wapen met andere geweldsmiddelen en de gezondheidsrisico's stellen hoge eisen aan opleiding en training. In deze monitor is in een enkel geval naar voren gekomen dat er mogelijk tekort is geschoten in een juiste toepassing van het geleerde in de praktijk⁵⁸;
- De aanvankelijk ruimer geformuleerde inzetcriteria zijn inmiddels aangescherpt en geformaliseerd. Dit lijkt een positief effect te hebben op de mate waarin en de wijze waarop het stroomstootwapen gebruikt wordt;
- Uit de analyse van de 'meldingsformulieren geweld' zijn geen aanwijzingen naar voren gekomen dat gewelddaanwendungen niet zouden zijn geaccordeerd door de HOvJ. In alle gevallen werd het optreden als proportioneel en subsidiair beoordeeld;⁵⁹
- Uit de 'meldingsformulieren geweld' is verder op te maken dat de betreffende casus met de betreffende agent wordt nabesproken (een enkele keer staat dit ook expliciet in de tekst vermeld). Ook in de debriefing worden casus nabesproken. Bevindingen worden zo nodig gedeeld met het team Operationele Begeleiding en Training (OBT) ten behoeve van de doorontwikkeling van de geweldstraining. Voor de hondengeleiders gebeurt dit veelal op locatie met de Officier van Dienst, aangezien zij door de gehele eenheid ingezet worden. Alleen bijzondere voorvallen met het stroomstootwapen worden binnen het eigen team surveillancehonden nabesproken.

⁵⁶ In een geval, waarbij het stroomstootwapen stoorde, kon de verdachte aan de politie ontkomen.

⁵⁷ Weliswaar is hier niet expliciet naar gevraagd, maar is in bepaalde gevallen op te maken uit de beschrijvingen van de situatie waarin het stroomstootwapen is toegepast en/of uit de beschrijvingen van formulieren uit BVH als de 'meldingsformulier geweld' en het 'proces verbaal van bevindingen'. Bijvoorbeeld in gevallen waarbij gevraagd en ongevraagd ondersteuning wordt gegeven in 'moeilijke' gevaarsituaties en/of in gevallen waarbij de agent alleen de gevaarsituatie tegemoet treedt.

⁵⁸ Dit geldt mogelijk voor de casus waarbij een agent het stroomstootwapen afvuurt op een verdachte die op dat moment over een schutting klimt, maar mogelijk ook voor de casus waarbij 'abusievelijk' na twee seconden het stroomstootwapen voor de tweede keer wordt afgevuurd en de casus waarbij het tweede schot een collega raakte die in de baan van het schot assisteerde bij het onder controle brengen van een verwarde man. Tenslotte kan ook het gebruik van de schokmodus, zeker in het geval van een geboeide verdachte, duiden op slordigheid met betrekking tot alertheid en zorgvuldigheid.

⁵⁹ Al gebruikt niet iedere HOvJ ook deze woorden. Zo worden hiervoor ook woorden als 'gepast', 'correct en professioneel', 'conform wet- en regelgeving' of 'noodzakelijk en behoorlijk' gebruikt.

Tot besluit

Het vermoeden bestaat dat de meldingsdiscipline is verminderd, met name waar het gaat om gevallen waarbij alleen gedreigd is met het stroomstootwapen. Hier is per 1 februari 2019 in voorzien door over te gaan op een verkorte versie van het oorspronkelijke meldingsformulier (zie bijlage 2), maar desondanks is van 28 inzetten (16%) geen meldingsformulier ontvangen.⁶⁰ Op twee gevallen na betrof dit enkel gevallen waarbij het stroomstootwapen dreigend werd ingezet. Een verminderde meldingsdiscipline kan op termijn leiden tot een vertekend beeld.

In het verlengde daarvan ontstaat de indruk dat ook de periode tussen inzet en insturen van het meldingsformulier groter aan het worden is. Zo zijn er blijkens deze monitor over de eerste zes maanden (februari tot augustus 2019) 89 inzetten met het stroomstootwapen geweest. De vorige monitor over deze periode, rapporteerde in oktober 2019 echter 76 inzetten met het stroomstootwapen (15% minder inzetten). Minder snel na de inzet het meldingsformulier invullen en opsturen leidt niet alleen tot mogelijk afstel, maar kan ook leiden tot kwaliteitsverlies van de verstrekte informatie.

Uit het evaluatieonderzoek van de pilot bleek niet een statistisch aantoonbare invloed van de inzet van het stroomstootwapen op het gebruik van andere geweldmiddelen, in het bijzonder de diensthand en het vuurwapen. Ondanks dat in veel gevallen waarbij het stroomstootwapen werd ingezet de gebruiker aangaf dat zonder stroomstootwapen deze andere geweldmiddelen zou hebben ingezet. Omdat in de tweede periode de inzet van het stroomstootwapen was gehalveerd, zou een dergelijke invloed dan wederom niet aantoonbaar zijn. En ook in deze derde periode, waarbij de inzet van het stroomstootwapen van vergelijkbare omvang is, zal een dergelijke invloed van het stroomstootwapen op het gebruik van andere geweldmiddelen niet statistisch aantoonbaar zijn. Derhalve is deze analyse ook in deze monitor achterwege gelaten.

⁶⁰ Deze inzetten met het stroomstootwapen konden worden achterhaald met behulp van de geweldrapportages.

BIJLAGEN

B1: Vernieuwde tijdelijke geweldsinstructie toepassing stroomstootwapen⁶¹

1. Algemeen

- a. Stroomstootwapen: een geweldmiddel dat door het afgeven van een elektrische stroomstoot een persoon weerloos maakt als gevolg van het tijdelijk verstoren van het motorisch – en zintuigelijk zenuwstelsel.
- b. Schok modus: mogelijkheid om een stroomstoot af te geven bij direct contact tussen een persoon en het stroomstootwapen.
- c. Gebruik van het stroomstootwapen:
 - 1. het richten en gericht houden van het stroomstootwapen;
 - 2. het afvuren van de pijltjes op een persoon; en
 - 3. het toedienen van een stroomstoot op een persoon met behulp van de "stun mode".

2. Inzetcriteria

- 1. Het gebruik van een stroomstootwapen in de schietmodus is slechts geoorloofd:
 - a. om een persoon aan te houden ten aanzien van wie redelijkerwijs mag worden aangenomen dat hij een voor onmiddellijk gebruik gereed zijnde wapen bij zich heeft en dit tegen een persoon zal gebruiken of aanstonds ander geweld tegen personen zal gebruiken;
 - b. om een persoon aan te houden die zich aan aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming tracht te onttrekken of heeft onttrokken;
 - c. ter verdediging tegen of voor het onder controle brengen van agressieve dieren;
 - d. om direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel af te wenden.
- 2. Het gebruik van een stroomstootwapen in de schokmodus is slechts geoorloofd:
 - a. ter verdediging tegen of voor het onder controle brengen van agressieve dieren;
 - b. om direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel af te wenden.
- 3. De ambtenaar waarschuwt onmiddellijk voordat hij een stroomstootwapen tegen een persoon zal gebruiken, met luide stem of op andere niet mis te verstane wijze dat een stroomstootwapen gebruikt zal worden, indien niet onverwijld het gegeven bevel wordt opgevolgd. Deze waarschuwing blijft achterwege indien de omstandigheden de waarschuwing redelijkerwijs niet toelaten.

⁶¹ Geldend voor de periode 1 februari 2019 tot (uiterlijk) 1 januari 2021.

3. Toelichting

Mede naar aanleiding van de onderzoeksbevindingen van de evaluatie van het stroomstootwapen in de basispolitiezorg, is de tijdelijke geweldsinstructie voor het stroomstootwapen op een paar punten aangepast.

3.1 Gebruik schokmodus

Het gebruik van de schokmodus is, anders dan het gebruik van de schietmodus, beperkt effectief. Om die reden is het gebruik van het stroomstootwapen in de schokmodus uitsluitend toegestaan ter afwending van direct gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel. Het blijft geoorloofd om het stroomstootwapen in de schokmodus te gebruiken ter verdediging tegen of voor het onder controle brengen van agressieve dieren.

Wanneer na het tweemaal verschieten van pijltjes uit de cartridge, slechts één pijltje het lichaam van betrokkene heeft geraakt, dan kan de stroomkring worden rond gemaakt middels gebruikmaking van de schokmodus. Omdat het effect daarvan een tijdelijke verlamming is, wordt dergelijk gebruik geschaard onder de schietmodus.

3.2 Duur waarvoor stroom mag worden gegeven

Indien het gebruik van het stroomstootwapen is geboden, mag het stroomstootwapen niet langer worden gebruikt dan strikt noodzakelijk. Dit blijft een overweging die in elke afzonderlijke praktijksituatie zal moeten worden gemaakt. Van belang is dat langer gebruik (meer dan 3 maal 5 seconden stroom) het risico op ernstige gevolgen voor betrokkene verhoogt.

3.3 Proportionaliteit en subsidiariteit

Hoewel in de nieuwe tijdelijke geweldsinstructie niet meer de beperking is opgenomen dat het stroomstootwapen mag worden ingezet om iemand aan te houden die wordt verdacht van of is veroordeeld wegens het plegen van een misdrijf, betekent dit niet dat dit gewelddmiddel om die reden ongelimiteerd kan worden ingezet. De beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit (artikel 7, eerste lid van de Politiewet 2012) brengen met zich mee dat het stroomstootwapen niet mag worden gebruikt indien met het gebruik van een minder ingrijpend gewelddmiddel kan worden volstaan of omdat het beoogde doel dit niet rechtvaardigt.

Het gebruik van het stroomstootwapen –evenals het gebruik van ieder ander gewelddmiddel– is gelet op het proportionaliteitsbeginsel nooit geoorloofd tegen betrokkenen die, door te zijn geboeid of op een andere wijze reeds fysiek onder controle zijn van ambtenaren.

B2: Verkorte uitvoering meldingsformulier⁶²

MONITOR STROOMSTOOTWAPEN

Personeelsvertrouwelijk

Apeldoorn, 1 februari 2019

Geachte politiemedewerker,

Uw team was een van de pilotteams voor het stroomstootwapen in de basispolitiezorg. Na de pilot is besloten het gebruik van het stroomstootwapen in uw team te blijven monitoren. Vanaf februari 2019 zal dit worden gedaan aan de hand van een verkort evaluatieformulier.

U hebt onlangs het stroomstootwapen gebruikt. Wij verzoeken u de hiemavolgende vragenlijst volledig in te vullen en het ingevulde formulier op te sturen naar het postadres van het onderzoeksteam dat u onderaan deze pagina vindt. U ontvangt hiervoor twee enveloppen. Het ingevulde formulier stopt u in de envelop waarop vermeld staat: "personeelsvertrouwelijk". Deze dichtgeplakte envelop stopt u vervolgens in de voorgeadresseerde verzendenvelop die u dichtplakt en op de post doet. De envelop hoeft niet gefrankeerd te worden.

Het door u ingevulde formulier heeft de status "personeelsvertrouwelijk". Dit betekent dat de inhoud uitsluitend ter beschikking staat aan de leden van het onderzoeksteam van de Politieacademie. Zij zijn gescreend en hebben een geheimhoudingsverklaring getekend. De verwerking van de door u verstrekte informatie geschiedt geheel vertrouwelijk, waarna de bevindingen geanonimiseerd worden gerapporteerd.

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking!

Het onderzoeksteam stroomstootwapen: taserpilot@politieacademie.nl

Postadres onderzoeksteam:
Politieacademie
T.a.v.: Bas Mali
Antwoordnummer 1068
7301 BB Apeldoorn

NB: Waarschuwen zonder trekken stroomstootwapen en trekken van stroomstootwapen uit de holster vallen ook onder GEBRUIK stroomstootwapen!

1

⁶² Geldend voor de periode vanaf 1 februari 2019

Algemeen:

BVH nummer: _____

1. Datum gebruik stroomstootwapen: _____ Tijd gebruik: : _____
2. Locatie (plaats/straat/huisnummer/postcode): _____

Situatie beschrijving:

3. Vond het gebruik binnen of buiten plaats? (Kruis het hokje van toepassing aan)
 Binnen
 Buiten
4. Op welke wijze is het stroomstootwapen gebruikt?
(Alle hokjes aankruisen die van toepassing zijn)
 De inzet van het stroomstootwapen is verbaal aangekondigd
 Het stroomstootwapen is uit de holster getrokken
 Het stroomstootwapen is gericht op een verdachte
 De arcing functie (knetteren) van het stroomstootwapen is gebruikt
 Het stroomstootwapen is afgevuurd op een verdachte
 Het stroomstootwapen is een tweede keer afgevuurd op een verdachte
 Aan een verdachte zijn één of meer stroomstoten toegediend nadat het stroomstootwapen is afgevuurd en de pijltjes uit het stroomstootwapen de verdachte hebben geraakt. Indien ja: hoeveel stroomstoten toegediend? _____ keer
 Aan een verdachte is een stroomstoot toegediend met de 'stun mode'
5. Geef hieronder een zakelijke beschrijving van de situatie en de overwegingen die hebben geleid tot uw besluit tot gebruik van het stroomstootwapen:

Gegevens van de verdachte tegen wie het stroomstootwapen is gebruikt:

6. Geslacht (Kruis het hokje van toepassing aan)

- Man
 Vrouw

7. Leeftijd (schatting): _____ jaar

8. Was de verdachte onder invloed van alcohol? (Kruis het hokje van toepassing aan)

- Nee of niet bekend
 Ja → Was dit bekend voor het gebruik van het wapen? Ja Nee

9. Was de verdachte onder invloed van drugs? (Kruis het hokje van toepassing aan)

- Nee of niet bekend
 Ja → Was dit bekend voor het gebruik van het wapen? Ja Nee

10. Was de verdachte in psychisch labiele toestand? (Kruis het hokje van toepassing aan)

- Nee of niet bekend
 Ja → Was dit bekend voor het gebruik van het wapen? Ja Nee

11. Was de verdachte aanspreekbaar voorafgaande aan het gebruik van het stroomstootwapen? (Kruis het hokje van toepassing aan)

- Nee of niet bekend
 Ja

12. Overige bekende medische informatie over de verdachte:

13. Was de verdachte zichtbaar gewapend voorafgaande aan het gebruik van het stroomstootwapen? (Kruis het hokje van toepassing aan)

- Nee
 Ja → Namelijk met een _____

14. Overige relevante informatie over de verdachte:

Gegevens over het gebruik van de 'stun mode':

15. Heeft u het stroomstootwapen ook in de 'stun mode' gebruikt?

- Ja
 Nee (ga door naar vraag 19)

16. Waarom is het stroomstootwapen in de 'stun mode' gebruikt?

17. Hoe vaak is het wapen in de 'stun mode' gebruikt? (Kruis het hokje van toepassing aan)

- 1x
 2x
 Meer dan 2x → Namelijk _____ keer

18. Werd de verdachte uitgeschakeld door het wapen in de 'stun mode'?

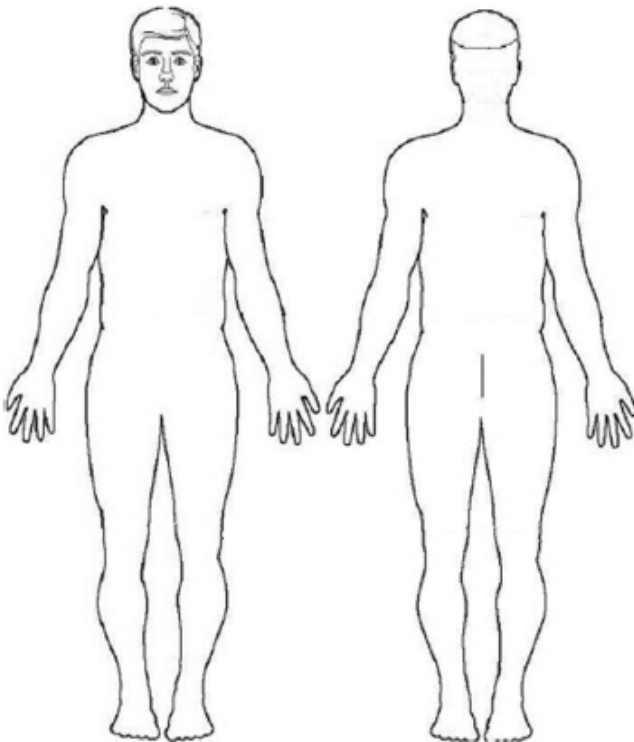
(Kruis het hokje van toepassing aan)

- Ja
 Nee

Trefpunten:

19. Geef op de onderstaande tekening aan waar de pijltjes de verdachte hebben geraakt en/of op welke plaats het stroomstootwapen is gebruikt in de 'stun mode':

- ✓ Gebruik nummers indien er meerdere patronen zijn afgevuurd op één verdachte, bijvoorbeeld 1A, 1B en 2A, 2B
- ✓ Indien het stroomstootwapen in de 'stun mode' is gebruikt, geef dit dan aan door middel van S1, S2, ...

Nazorg:

20. Welk letsel heeft de verdachte opgelopen?

a. Als gevolg van het treffen van de pijltjes:

b. Als het gevolg van een eventuele val:

c. Overig letsel:

d. Indien overig letsel omschrijf de oorzaak van de verwondingen:

21. Welk wapen en/of procedure zou u toegepast hebben indien u niet over het stroomstootwapen had beschikt?

Effectiviteit stroomstootwapen:

22. Geef uw mening over de volgende uitspraken: (Kruis het hokje van toepassing aan)

a. Door het stroomstootwapen werd verdachte volledig weerloos

Zeer eens Eens Eens, noch oneens Oneens Zeer oneens

b. Door het stroomstootwapen werd verdachte veel minder agressief

Zeer eens Eens Eens, noch oneens Oneens Zeer oneens

c. Door het stroomstootwapen kon verdachte veel makkelijker worden aangehouden

Zeer eens Eens Eens, noch oneens Oneens Zeer oneens

Aanvullende informatie:

(Vul hier de overige relevante informatie in die hierboven nog niet is behandeld)

Contactgegevens:

Naam verbalisant: _____

Werkzaam bij: _____

Telefoonnummer: _____

Emailadres: _____

Nogmaals hartelijk dank voor uw medewerking!